

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

**Analýza zahraniční politiky USA prezidenta George W. Bushe a
Baracka Obamy v oblasti Iráku a Afghánistánu.**

Bakalářská práce

Veronika Michaličová
Politologie
Prezenční forma studia
Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička Ph.D.
Hradec Králové 2019

Zadání bakalářské práce

Autor: Veronika Michaličová

Studium: F16BP0139

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Název bakalářské práce: **Analýza zahraniční politiky USA prezidenta George W. Bush a Baracka Obamy v oblasti Iráku a Afghánistánu.**

Název bakalářské práce AJ: Analysis of G. W. Bush's and B. Obama's foreign policy towards Iraq and Afghanistan.

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se bude zabývat strategiemi v rámci zahraniční politiky USA a to v oblastech států Iráku a Afghánistánu, jejímž hlavním cílem bude analyzovat americkou zahraniční politiku na základě definování a porovnání strategií dvou bývalých prezidentů USA, konkrétně období funkce George W. Bush a Baracka Obamy, právě v těchto dvou oblastech. Vliv USA v těchto oblastech patří k jedním ze zásadních a významných v rámci mezinárodních vztahů, přičemž byl rozdílný v závislosti na doktrínách těchto dvou bývalých amerických prezidentů. Zásadní je i zejména proto, že se jedná o území, kde se USA začala více angažovat po útoku 11. 9. 2001. Hlavní výzkumnou otázkou mé práce bude: Jakým způsobem se lišily doktríny bývalých prezidentů USA George W. Bush a Baracka Obamy v rámci americké zahraniční politiky v oblasti Iráku a Afghánistánu?

Barša, Pavel a Císař, Ondřej. 2008. Anarchie a řád ve světové politice. Praha: Portál, s. r. o. Barša, Pavel. 2003. Hodina impéria. Brno: Masarykova univerzita v Brně Keegan, John. 2006. Válka v Iráku. Praha: Beta-Dobrovský; Ševčík J. Lynch, Timothy a S. Singh, Robert. 2008. After Bush: The Case for Continuity in American Foreign Policy. New York: Cambridge University Press Čejka, Marek. 2002. "Role Spojených států amerických na Blízkém východě: minulost a současnost." Global Politics. Dostupné na: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/osn-blizky-vychod> (11. 5. 2018)

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 20.4.2017

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 14. 10. 2019

Veronika Michaličová

Anotace

Bakalářská práce se bude zabývat strategiemi v rámci zahraniční politiky USA a to v oblastech států Iráku a Afghánistánu, jejímž hlavním cílem bude analyzovat americkou zahraniční politiku na základě definování a porovnání strategií dvou bývalých prezidentů USA, konkrétně období funkce George W. Bushe a Baracka Obamy, právě v těchto dvou oblastech. Vliv USA v těchto oblastech patří k jedním ze zásadních a významných v rámci mezinárodních vztahů, přičemž byl rozdílný v závislosti na doktrínách těchto dvou bývalých amerických prezidentů. Zásadní je i zejména proto, že se jedná o území, kde se USA začala více angažovat po útoku 11. 9. 2001. Hlavní výzkumnou otázkou mé práce bude: Jakým způsobem se lišily doktríny bývalých prezidentů USA George W. Bushe a Baracka Obamy v rámci americké zahraniční politiky v oblasti Iráku a Afghánistánu?

Klíčová slova: Spojené státy americké, zahraniční politika, Afghánistán, Irák

Annotation

This bachelor thesis is focused on strategies in the framework of US foreign policy in the area of Iraq and Afghanistan and its main purpose will be to analyze US foreign policy based on definition and comparison George W. Bush's and Barack Obama's strategies. US influence in these areas is one of the most important in international relations and it was different on the basis of the doctrines of those two former US presidents. In particular this is important, because it is territory, where the US began to engage after the attack 11. 9. 2001. The main research question is: In which way were the doctrines of two former president USA different, especially within foreign policy in the area Iraq and Afghanistan?

Key words: The United States of America, foreign policy, Afghanistan, Iraq

Obsah

1

Úvod.....	5
2. Definice pojmů neokonzervatismus a klasický liberalismus.....	8
2.1 Charakteristika neokonzervatismu a jeho principů.....	8
2.2 Charakteristika klasického liberalismu a jeho principů.....	12
3. Zahraniční politika George W. Bushe.....	16
3.1 Zahraniční politika George W. Bushe v Afghánistánu a rysy neokonzervatismu.....	16
Zahraniční politika George W. Bushe v Iráku a rysy neokonzervatismu.....	20
4. Zahraniční politiky Baracka Obamy.....	25
4.1 Zahraniční politiky Baracka Obamy v Afghánistánu a rysy liberalismu.....	25
4.2 Zahraniční politiky Baracka Obamy v Iráku a rysy liberalismu.....	28
5. Komparace zahraniční politiky George W. Bushe a Baracka Obamy v Afghánistánu a Iráku.....	30
6. Závěr.....	36
7. Seznam použité literatury.....	39

Úvod

Již ve 20. století byly Spojené státy americké považovány zbytkem světa za velmi silného aktéra v mezinárodním prostředí. Svoje postavení si USA udržuje i nadále a některými je považována za hegemonu světa ve vojenské síle. Přesto se USA stala terčem jednoho z nejhorších teroristických útoků, při kterém 11. září 2001 zemřelo tisíce amerických občanů. Reakce na sebe nenechala dlouho stát a došlo k transformaci americké zahraniční politiky, administrativy tehdejšího prezidenta George W. Bushe a změně politických cílů USA.

V prezidentských volbách v roce 2000 George W. Bush sice dosáhl na prezidentský mandát, ale podporu u většiny Američanů se mu získat nepodařilo a jeho obliba nebyla nikterak výrazná. Situace se mění po útocích 11. září 2001 na USA a její civilní obyvatelstvo, při kterých zahynulo několik tisíc lidí. Útoky se zapsaly do americké historie a americký lid v čele s Georgem W. Bushem žádal odplatu. V tento den započala transformace americké zahraniční politiky vedená prezidentem Georgem W. Bushem, který měl pro svoji novou strategii v americké zahraniční politice širokou podporu. Nová strategie ovlivněna neokonzervatismem a zaměřená především na boj s terorismem a šíření demokracie unilaterálním přístupem.

V roce 2008 na post prezidenta USA nastupuje Barack Obama. Svůj úspěch postavil na odlišnosti zahraniční politiky v oblasti Afghánistánu a Iráku od jeho předchůdce George W. Bushe. Barack Obama se vydává opačným směrem a svoji administrativu staví na kritice politiky George W. Bushe. Barack Obama byl ovlivněn naopak liberalismem, který se projevil i v jeho zahraniční politice. Konkrétněji se dle Baracka Obamy jedná o klasický liberalismus, který měl na prezidenta velký vliv.¹ Ten byl po útocích v roce 2001 oslaben právě kvůli umírněnosti. Jeho strategie naopak následovala multilaterální přístup a upřednostňoval mezinárodní spolupráci v řešení konfliktu v Afghánistánu a Iráku.

Cílem této práce je srovnání zahraniční politiky v průběhu prezidentského období George W. Bushe a Baracka Obamy vůči konfliktům v Afghánistánu a Iráku. Právě v těchto zemích se USA po teroristických útocích angažovala nejvíce, nicméně s velkou odlišností zahraniční politiky za prezidenta George W. Bushe a Baracka Obamy. Jak se lišily administrativy těchto dvou bývalých amerických prezidentů na území Afghánistánu a Iráku a jakým vlivem byly tyto změny zapříčiněny, bude také cílem této práce.

¹ Odrejscsák, Róbert. 2009. „American Foreign and Security Policy under Barack Obama: chase and continuity. CENAA. Dostupné na: <http://www.cenaa.org/data/databaza/Ondrejcsak-pdf1.pdf> (cit. 18.2.2019)

Hlavní výzkumné otázky mé práce tedy budou:

Jakým způsobem se lišily administrativy bývalých prezidentů USA George W. Bushe a Baracka Obamy v rámci americké zahraniční politiky v oblasti Iráku a Afghánistánu?

Jakým vlivem byly tyto změny v zahraniční politice George W. Bushe a Baracka Obamy způsobeny?

Struktura práce a zdroje

První část práce věnuji definování jednotlivých teoretických přístupů, které budou pro moji práci použity. Tyto přístupy poté aplikuji na konkrétních případech. Nejprve se budu zabývat obdobím, kdy byl prezidentem USA George W. Bush. Po teroristických útocích došlo k transformaci zahraniční politiky USA. Zaměřím se především na válku v Afghánistánu a Iráku, kde se USA po teroristických útocích vojensky angažovala nejvíce. V této práci se budu zabývat otázkou, jaký vliv měl neokonzervatismus na konflikty ze strany USA ve vybraných zemích. Právě tímto přístupem byl George W. Bush ovlivněn. V další části práce se budu zabývat americkou zahraniční politikou vůči konfliktům v Afghánistánu a Iráku za prezidenta Baracka Obamy. Ten se lišil od svého předchůdce odlišnou strategií, byl ovlivněn klasickým liberalismem a upřednostňoval multilaterální přístup. Na základě tohoto vymezení se pokusím definovat, zda se strategie skutečně lišily a jestli měly odlišné strategie těchto bývalých amerických prezidentů vliv na konflikty ve vybraných zemích.

Při psaní mé bakalářské práce budu vycházet z literatury a odborných článků jednotlivých autorů, kteří se zabývají neokonzervatismem (například R. Kagan a W. Kristol, F. Fukuyama, Krauthammer) a klasickým liberalismem (například Keohane, Doyle, Kant). Na základě těchto autorů definuje jednotlivé principy neokonzervatismu a klasického liberalismu a aplikuji je na zahraniční politiky George W. Bushe a Baracka Obamy. Na závěr porovná Bushovu a Obamovu zahraniční politiku ve vybraných zemích, přičemž budu vycházet ze získaných informací z předešlých kapitol.

Metodologie

Z hlediska metodologie se bude jednat o komparativní případovou studii americké zahraniční politiky dvou vybraných bývalých amerických prezidentů ve vybraných oblastech. V souvislosti se zvoleným tématem se budu přesněji zabývat ideologickými rozdíly v rámci zahraniční politiky George W. Bushe a Baracka Obamy na případu Afghánistánu a Iráku. Časový rámec mé práce je vymezen od teroristických útoků na USA 11. září 2001 a jak jsem již zmínila, zahrnuje prezidentské období již zmíněných dvou bývalých amerických prezidentů.

2. Definice pojmů neokonzervatismus a klasický liberalismus

V první kapitole se zaměřím na definici pojmů neokonzervatismus a liberalismus. Tyto dva hlavní pojmy budou pro moji práci využity. Jedná se o pojmy, které charakterizují americkou zahraniční politiku v prezidentském období George W. Bushe a Baracka Obamy. V rámci toho charakterizují jednotlivé principy vybraných pojmů, jejichž charakteristika poslouží k aplikaci na konkrétní případy a v závěru k samotné komparaci administrativy George W. Bushe a Baracka Obamy na případech Afghánistánu a Iráku.

2.1 Charakteristika neokonzervatismu a jeho principů

V této části kapitoly se zaměřím na charakteristiku neokonzervatismu a definování jeho hlavních principů, které budou následně pro moji práci využity.

Prvky neokonzervatismu se začali objevovat v americké zahraniční politice již v minulém století. Neokonzervatismus jako takový má kořeny v 30. letech 20. století, kdy začal být formován skupinou čtyř intelektuálů: Daniel Bell, Nathan Glazer, Irving Howe a Irving Kristol. Z počátku byl definujícím znakem tohoto proudu silný antikomunismus a radikálně levicová orientace. Mimo jiné se i stranili tzv. tradičnímu konzervatismu. Značný vliv neokonzervatismu nicméně začíná vrcholit v 60. letech minulého století. Zatímco z počátku se neokonzervativci řadili k levici, později se část intelektuálů začala přiklánět k pravici.² Někteří z nich později dostali velice významné pozice v administrativě prezidenta Ronalda W. Reagana. A v právě v tomto období začíná nejvíce růst vliv neokonzervativního proudu. V průběhu 80. let dochází tedy k růstu vlivu neokonzervatismu, nicméně za klíčový bod rozmachu tohoto proudu jsou považovány útoky na USA 11. září roku 2001. Jako například Irving Kristol, tak i další významní představitelé neokonzervatismu byli původně součástí jiného politického spektra. Osobnosti jako Robert Kagan či William Kristol, kteří z počátku zastávali spíše konzervativní názory, jsou v současnosti považováni za nejvlivnější intelektuály tzv. třetí generace amerických neokonzervativců.³

G. W. Bush je mnohými autory považován za neokonzervativce. Významný vliv této ideologie na G. W. Bushe je připisován i faktu, že během jeho prezidentského období měl ve

---

2 Z původní čtveřice intelektuálů například Irving Kristol, který se stal později členem Republikánské strany.

3 Vilímek, Petr. 2007. „Odkud se vzali američtí neokonzervativci“. In: Euporta.cz. [online]. Dostupné na: <https://www.euportal.cz/Articles/1798-odkud-se-vzali-americti-neokonzervativci-.aspx> (cit. 12. 4. 2019)

svém okolí početnou část významných a vlivných neokonzervativců. Paul Wolfowitz a Douglase Feith, kteří se po zvolení G. W. Bushe stali náměstkými ministra obrany, kterým byl Donald Rumsfeld. Dick Cheney, jakožto tehdejší viceprezident nebo Charles Krauthammer, Robert Kagan a William Kristol. Všichni výše zmínění neokonzervativci měli velký vliv v administrativě tehdejšího prezidenta USA G. W. Bushe, což se následně značně odrazilo v jeho zahraniční politice. (Barša, 2003, s. 50)

Definicí neokonzervatismu se zabývá celá řada autorů. K významným představitelům neokonzervatismu, ze kterých budu vycházet při definování tohoto pojmu a jeho základních principů, patří Robert Kagan a William Kristol. Tito autoři se především zaměřují na hegemonní postavení aktéra v mezinárodním prostředí, se kterým je neodmyslitelně spjata i vojenská převaha. Myšlenku hegemonie propagují ve svém článku *Toward a Neo-Reaganite Foreign Policy*. Zde používají termín tzv. „Benevolentní hegemonie“, neboli situace, kdy aktér má převahu nad ostatními. V rámci tohoto principu neokonzervatismu autoři v článku zmiňují postavení USA na světové scéně. Za hegemonu můžeme považovat takového aktéra, který disponuje strategickou i ideologickou převahou nad ostatními aktéry. Tato převaha zajišťuje bezpečnost nejen samotného hegemonu, ale i zbytku světa, pomáhá rozvoji zájmů a udržení stability. A právě funkci hegemonu v současné době zastává dle autorů USA, která by si měla klást za cíl tuto pozici posilovat a udržovat si ji i nadále, neboť zachování americké převahy a udržení mocenského postavení povede k posílení bezpečnosti jak USA, tak zbytku světa. (Kristol a Kagan, 2004, s. 20)

Mimo Roberta Kagana a Williama Kristola doplním charakteristiku tohoto principu o myšlenku jednoho z velmi vlivných neokonzervativců v Bushově americké zahraniční politice, Charlese Krauthammera. Ten se pojmem hegemonie značně zabývá ve svém článku „*The Unipolar Moment*“. Dle jeho slov Spojené státy americké mají nejen sílu, ale i vůli být na vrcholu světa a vést unipolární svět, neboť právě americká hegemonie zajistí světu pořádek, bezpečnost a stabilitu. USA jsou aktérem, který má největší předpoklad tuto stabilitu vytvořit, jelikož se jedná o velmoc a velmi silného aktéra. Mimo jiné v tomto článku zdůrazňuje i skutečnou hrozbu, kterou představují zbraně hromadného ničení, jejichž počet bude stále růst. A jedině USA jakožto silný aktér a hegemon v mezinárodním prostředí může těmto státům konkurovat a odradit je od použití těchto zbraní. (Krauthammer, 1990/1991, s. 23-33)

Dalším významným představitelem neokonzervatismu je Francis Fukuyama. Neokonzervatismus, a to především jeho vliv v Bushově administrativě, shrnuje ve svém článku *After neoconservatism*. Neokonzervatismu je podle jeho slov spjat nejenže s již výše

zmíněným principem hegemonie, ale mimo jiné jsou jeho součástí především pojmy jako unilateralismus či změna režimu, kterou spojuje s šířením demokracie. Fukuyama s touto charakteristikou neokonzervatismu vychází především z americké zahraniční politiky po útocích 11. září 2001, konkrétně z administrativy George W. Bushe, kde tyto principy neokonzervatismu spatřuje ve velké míře. (Fukuyama, 2006)

V tomto odstavci se tedy zaměřím na další princip, kterým je unilateralismus a jeho definici. Jak již bylo zmíněno, unilateralismem se zabývá Francis Fukuyama, který spatřoval spojitost unilateralismu s hegemonií. Tyto dva pojmy dále přenáší na situaci USA a její zahraniční politiku po útocích v roce 2001, kdy se unilateralismus a hegemonie staly klíčové v zahraniční politice George W. Bushe. (Fukuyama, 2006)

Unilateralistické jednání v mezinárodním prostředí je další z principů neokonzervatismu. Tento způsob jednání definuje například Pavel Barša ve své knize *Hodina impéria*, unilateralismem se myslí „použití vojenské síly bez souhlasu partnerů a mezinárodních institucí“. Mimo jiné zde autor zmiňuje, že se jedná o jeden z prvků objevující se v Bushově zahraniční politice po roce 2001. (Barša, 2003, s. 51)

Unilateralistické jednání podporují ti, kteří prosazují národní zájmy jednoho státu na úkor ostatních a spolupráci s ostatními státy nepokládají za důležitou. A pokud stát disponuje vojenskou převahou nad ostatními aktéry v mezinárodním prostředí, tak to myšlenku unilateralismu jenom podporuje. Tak charakterizuje unilateralismus Kryštof Kozák, který tuto charakteristiku také propojuje s postavením USA a s administrativou George W. Bushe po roce 2001. (Kozák a kol., 2009, s. 24) Definici unilateralismu doplním ještě o slova William C. Wohlforth. Ten za unipolaritu označuje stav, kdy schopnosti jednoho státu jsou natolik velké, že nemohou být vyváženy schopnosti ostatních států. (Wohlforth, 1999, s. 9)

Představu o unilaterálním jednání upřednostňuje i John Dumbrell ve svém článku *The neoconservative roots of the war in Iraq*. Ten zde již konkrétně hovoří o unilateralistickém jednání USA a otevřeně je skeptický k názoru, že by americké vojenské síly měly být využity ve prospěch všech států OSN. Následně se zde velice podrobně zabývá Bushovou doktrínou a prvky unilateralismu v jeho zahraniční politice, ale to bude předmětem mé práce až v následující kapitole. (Dumbrell, 2008, s. 34)

Kromě výše zmíněných principů doplním charakteristiku neokonzervatismu o kritiku mezinárodní spolupráce a kritiku multilateralismu. Velmi kriticky se k multilateralismu staví Charles Krauthammer ve svém článku „*Democratic Realism*“. Jak jsem již zmínila v předchozí kapitole, Krauthammer je mimo jiné silným zastáncem unilateralismu a hegemonního postavení USA v mezinárodním prostředí. Odpor k multilateralismu podkládá

hned několika argumenty. Multilateralismus hodnotí jako způsob slabých zemí znásobit svoji moc tím, že se připojí k silnějšímu aktérovi. V tu chvíli dojde ovšem k oslabení moci tohoto aktéra na úkor těch slabších. Charles Krauthammer jednoznačně nesouhlasí, aby USA byla v pozici toho aktéra, který je nucen oslabovat svoji moc na úkor ostatních států a nevidí jediný důvod, proč by to USA měla dělat. Nicméně je částečně otevřen k tomu, aby USA měla spojeince, ale nikoli na úkor oslabování její moci. Stejný skeptický názor má i k mezinárodní spolupráci. Neodmítá menší společenství, ale odmítá evropskou představu o spolupráci se všemi národy dle smluv a dohod. Současně zde negativně hodnotí například i zahraniční politiku bývalého prezidenta Billa Clintona, který právě upřednostňoval ve své zahraniční politice multilateralistické jednání. (Krauthammer, 2004)

Jako poslední doplním charakteristiku neokonzervatismu o princip demokratizace neboli šíření demokracie. Nedílnou součástí neokonzervatismu se staly již zmíněné pojmy unilaterismus, hegemonie a kritika, či odmítání multilateralismu. Mimo tyto principy je součástí neokonzervatismu dle Francise Fukuyamy (2006) i pojem demokratizace neboli šíření demokracie. Neokonzervativci demokracii popisují jako nejideálnější formu státu a právě proto by se měla šířit do států, kde demokracie není. Během minulého století USA již několikrát hráli rozhodujícího aktéry v mnoha státech při nastolování demokracie. Z tohoto faktu dle autora vyplývá, že USA má dobré předpoklady k tomu, aby nejen podporovala státy v demokratizaci, ale aby se sama angažovala v šíření demokracie, čímž podporuje i šíření lidských práv. Problém ovšem nastává v okamžiku, kdy určitá země nastolit demokracii nechce. Proto se šíření demokracie ze strany USA a prezidenta George W. Bushe stalo terčem kritiky ze strany několika států, a to zejména intervencí v Iráku. (Fukuyama, 2006)

Podpora demokracie patřila vždy k jedním z důležitých principů USA, nicméně prosazování této myšlenky se lišilo vždy na základě jiného prezidenta a jeho administrativy. Zatímco před rokem 2001 nepokládal George W. Bush tento princip za prioritu ve své zahraniční politice, jeho názor se po útocích 2001 změnil a šíření demokracie se stalo nedílnou součástí Bushovy administrativy. Součástí této strategie se stala válka proti terorismu. Prosazování s šíření demokracie si USA argumentovala nastolením i větší stability v regionech. (Kozák, 2009, s. 114)

Jak moc důležitou součástí se stalo šíření demokracie v Bushove administrativě po útocích 2001 je patrné i v „*The National Security Strategy of United States of America*“ ze září 2002. George W. Bush zde několikrát zdůrazňuje, jakým směrem se americká zahraniční politika vydá. „*Amerika bude podporovat rozvoj demokracie, protože jedině to zajistí stabilitu jak v domácím, tak v mezinárodním prostředí. Aktivně se budeme snažit přinést naději na*

demokracii, svobodu a rozvoj do všech koutů světa. Dále využijeme naši zahraniční pomoc k podpoře svobody a pomůžeme národům směrem k demokracii a k budování infrastruktury demokracie v mezinárodním prostředí. “ (Bush, 2002)

2.2 Charakteristika klasického liberalismu a jeho principů

Asi málokdo v současné době by pochyboval o tom, že politický systém USA je postaven na demokratických a liberálních principech. Spojené státy utvářené liberální společností stojí na základních principech, kterými jsou svoboda jednotlivce, podpora soukromého vlastnictví, či respektování právního řádu. K této základní charakteristice můžeme ještě dodat podporu volného trhu či svobodného podnikání. Co se zahraniční politiky Spojených států týče, ta byla vždy ovlivněna na základě politické orientace jednotlivých prezidentů USA. Přesto, že se styl vedení americké zahraniční politiky může lišit, vždy je kladen důraz na ochranu amerického politického systému. (Kozák, 2009, s 22)

V roce 2008 došlo k výměně prezidenta USA. V prezidentských volbách vyhrál dnes již bývalý prezident USA Barack Obama. Od jeho zvolení čekali američtí občané velké změny, neboť právě díky z velké části odlišnému postoji k zahraniční politice USA od jeho předchůdce George W. Bushe se podařilo Baracku Obamovi uspět v prezidentských volbách v roce 2008. Nástupem Baracka Obamy došlo k ukončení neokonzervativního vlivu na zahraniční politiku USA a s jeho zvolením nastoupila éra ovlivněna liberalismem.

Pro definování liberalismu a jeho principů budu vycházet z několika autorů a předních představitelů této ideologie. Jedním z nich je Robert O. Keohane, významný představitel liberalismu. Jako jeden z hlavních rysů liberalismu je dle Roberta O. Keohanea vzájemná spolupráce mezi jednotlivými aktéry v mezinárodním prostředí. Tímto principem se zabývá ve svém článku *International Institutions: Two Approaches*. Aby spolupráce mezi jednotlivými aktéry správně fungovala, je zapotřebí, aby došlo ke vzájemnému sladění politik jednotlivců prostřednictvím koordinace. Pokud tato fáze proběhne úspěšně, bude spolupráce mezi jednotlivci efektivně fungovat a právě fungování vzájemné spolupráce je dle autora klíčové. V rámci této mezinárodní spolupráce zdůrazňuje i důležitost a nepostradatelnost mezinárodních institucí. Existence mezinárodních institucí je nedílnou součástí správné kooperace mezi jednotlivými aktéry. Dle Keohanea disponují mezinárodní instituce potenciálem usnadnit vzájemnou spolupráci. Tuto myšlenku dokládá slovy: „*Bez mezinárodních institucí by byla pouze nepatrná spolupráce a bez spolupráce bychom byli ztraceni.*“ (Keohane, 1988, s. 379 - 393.)

Nicméně i existence vzájemné spolupráce nevylučuje možnost vzniku konfliktů mezi jednotlivci. I této skutečnosti si je Robert O. Keohane vědom. Principu vzájemné spolupráce se věnuje také ve své knize „*After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*“. Mezinárodní spolupráci definuje jako proces, prostřednictvím kterého mohou jednotliví aktéři snadněji uskutečňovat svoje vlastní cíle. Vznik spolupráce je dán reálným nebo potencionálním konfliktem, kterému bude ale díky spolupráci zamezeno aby se rozšiřoval. (Keohane, 1984, s. 49 -64)

Spojené státy americké jsou supervelmoc, která disponuje takovou silou, které žádný jiný aktér v mezinárodním prostředí nemůže konkurovat. Nicméně i přes tuto skutečnost by USA neměla stát v izolaci od ostatních a neměla by jednat unilaterálně. Liberál Joseph S. Nye Jr. jednoznačně podporuje myšlenku, aby USA kladla důraz na kooperaci s ostatními státy světa. Jak sem již zmínila, Nye si je dobře vědom toho faktu, že Spojené státy americké jsou supervelmoc, nicméně ani tato skutečnost jim nezaručuje ochranu a bezpečí. Důkazem toho byly i útoky 11. září 2001, které jasně ukázaly, že i taková velmoc jako USA je zranitelná a musí mít spojence. Nye upřednostňuje mezinárodní spolupráci především z dlouhodobého hlediska, jelikož má několik výhod. Zatímco z krátkodobého hlediska může multilateralismus a mezinárodní pravidla omezit USA v konání činů, z dlouhodobého hlediska má multilateralismus výhody. Čili pokud začne USA jednat multilaterálně dnes, přinese ji to velké výhody do budoucna. USA je sice v tomto případě svázány mezinárodními pravidly a úmluvami, ale stejným způsobem jsou v multilateralistickém jednání svázány i ostatní státy stejně tak, jako by byla USA, čili tuto skutečnost nevidí jako nevýhodu pro USA. Multilateralismus a s ním spojená mezinárodní spolupráce je tedy nejlepší způsob jak dosáhnout dlouhodobých cílů. Mezi výhody této spolupráce patří například i to, že dojde k redukci počtu potencionálních aliancí, které by byly proti USA. Další co považuje Nye za výhodu je, když bude mít USA spojence, ale i podporu od ostatních států, pokud bude zasahovat proti nepříteli. (Nye, 2002, s. 158-162)

Pro charakteristiku následujícího principu budu vycházet z literatury dalšího významného autora zabývající se liberalismem a představitele liberalismu, kterým je Michael W. Doyle. Součástí liberalismu je i myšlenka odmítání zahraniční vojenské intervence. A právě tímto principem se zabývá Michael W. Doyle hned v několika svých významných dílech. Například v knize *Foreign Policy*, kde věnuje kapitulu a vyjadřuje svůj názor přímo k vojenským intervencím. Doyle má k vojenským intervencím od počátku jasné stanovisko. Jakýkoliv vojenský zásah jednoho státu na území státu jiného odmítá a to i v případě za

účelem šíření práva a pořádku. Jak v tomto díle autor píše, nejen jeho, ale myšlenka liberalismu jako takového je postavena na principu, který odmítá, aby státy představovaly jakési subjekty pro zahraniční vojenské intervence. Také zdůrazňuje fakt, že každý stát má nárok na vlastní suverenitu, vlastní území, do kterého by mu neměl žádný jiný stát zasahovat a disponuje stejnými právy jako státy ostatní. V návaznosti na tuto skutečnost, Michael W. Doyle je kritický i k myšlence vojenského zásahu za účelem přínosu civilizace, základních lidských práv a nastolení demokratického řádu. Žádný stát nemá ospravedlnění k tomu, aby zasahoval na území státu jiného za jakýmkoli účelem, tudíž by se všechny státy měly navzájem respektovat. (Doyle, 2012, s. 75)

Jak jsem již naznačila, Michael W. Doyle se vojenským intervencím věnuje poměrně často. Ve svém článku *Liberalism In International Relations* věnuje několik stránek nejen vojenským intervencím, ale poměrně podrobně se zabývá i se změnou režimu, která s ní je spojena. Co se vojenského zásahu týče, dodává, že pokud by k nějakému mělo dojít, tak jedině v případě, že bude schválen ostatními státy. Oproti tomu názory na změnu režimu ve snaze nastolit v dané zemi demokracii se mohou mezi jednotlivými liberály lišit. Zatímco jedni kritizují vojenský zásah a narušení suverenity určitého státu v jakémkoli případě, druzí se k vojenskému zásahu staví kladně ale pouze v případě, kdy daný stát tyranizuje a utlačuje svoje vlastní obyvatelstvo. V takovém případě by dle této skupiny liberálu byla intervence jakýsi nástroj pro nastavení disciplíny. Nicméně všichni se shodnou na tom, že demokracie, jako typ režimu, je prospěšná pro všechny státy. (Doyle a Rechcia, 2011. s. 1434-1438)

K významným klasickým liberálními myslitelům neodmyslitelně patří Immanuel Kant a jeho velmi významné dílo *O věčném míru*. Jak už sám název napovídá, pro I. Kanta jako představitele liberalismu, je udržení míru mezi státy primární předpoklad. V tomto díle hovoří o několika způsobech, jak tohoto míru dosáhnout. Jedním z nich je již zmíněná vojenská intervence jednoho státu do státu druhého, kterou jednoznačně odmítá a kritizuje. Dle jeho slov „*Žádný stát se nemá násilím vměšovat do zřízení a vlády jiného státu.*“ (Kant, 1999, s. 12) Na základě myšlenek Kanta neexistuje žádné oprávnění k tomu, aby tak stát mohl učinit. Pokud v určitém státním zřízení jsou porušována základní lidská práva obyvatel, či je v zemi nastolen autoritářský typ režimu, je tento stát výstražným a špatným příkladem pro okolní státy. (Kant, 1999, s. 12)

Další princip, který I. Kant zmiňuje a který je pro liberály důležitý, je celkový odpor k válce. Kant propaguje myšlenku, že stálé armády států budou jednou zcela zrušeny. Vyjadřuje se k armádám států velice kriticky a tuto myšlenku podkládá hned několika argumenty. Jedním z nich je samotný smysl armády. Její existence vede k tomu, že ostatní

státy jsou v neustálém ohrožení z možného útoku ze strany státu, kterou touto armádou disponuje. A to tudíž vede ke stavu, kdy se státy předhánějí ve vyzbrojování. Dále válku a s ní spojené stálé armády odmítá z důvodu porušování základních lidských práv, na kterých je liberalismus postaven. Lidé, kteří jsou do války najímání, jsou bráni jako jakési stroje na zabíjení, které jsou v rukou státu, což je v rozporu se základními lidskými právy. Válku tedy Immanuel Kant a liberalismus jednoznačně odmítá jako něco nepřirozeného. (Kant, 1999, s. 11)

3. Zahraniční politika George W. Bushe

Jak jsem již mnohokrát zmínila v předchozí kapitole, v zahraniční politice George W. Bushe můžeme shledávat značné rysy neokonzervatismu. Konkrétní principy neokonzervatismu jsem podrobněji charakterizovala kapitole 2.1. V kapitolách následujících použiji tyto jednotlivé principy k tomu, abych objasnila, zda se skutečně promítly v Bushově administrativě a to ve vybraných případech. Konkrétně se zaměřím na zahraniční politiku USA v období prezidenta George W. Bushe v oblastech Afghánistánu a Iráku.

3.1 Zahraniční politika George W. Bushe v Afghánistánu a rysy neokonzervatismu

Již v minulém století od skončení druhé světové války se Spojené státy americké začali aktivně angažovat v zahraniční politice po celém světě. Nicméně teroristické útoky na USA v září 2001 způsobily to, že došlo k výraznému obratu v zahraniční politice USA, která byla vedena tehdejším prezidentem USA Georgem W. Bushem. Započala nová éra vojenských operací vedených George W. Bushem, které měly jasné cíle: boj proti terorismu, šíření demokracie, či změna režimu. (Kozák, 2009, s. 26)

Již v minulém století se USA začala aktivně angažovat v zahraniční politice po celém světě. Během první světové války byl prezidentem USA Woodrow Wilson a v této době můžeme hovořit o převládajícím internacionalismu v zahraniční politice USA. Wilson si nepředstavoval, že by USA měla být supervelmocí, která usiluje o vládu nad celým světem, ale měla se stát první zemí, která bude tzv. první mezi rovnými, neboli že bude všem ostatním zemím příkladem. Před druhou světovou válkou stála USA v izolaci. Po odmítnutí zapojení se do Společenství národů představovala velmoc, která se nikterak výrazně neangažovala do světového dění a pouze přihlížela růstu jiných silných států, které se schylovaly k druhé světové válce. USA se znovu ocitla v dění další války po útoku na Pearl Harbor v roce 1941. Izolacionismus vystřídal na dlouho dobu opět internacionalismus. Po druhé světové válce se USA opět začala angažovat do tzv. mocenské rovnováhy z důvodu ochrany své národní bezpečnosti, ochrany mezinárodního práva a podpory rozvoje svobody a demokracie ve světě. V období Studené války se zahraniční politika USA vydala dvěma směry – internacionalismu a imperialismu. USA se spolu se SSSR ocitla v bipolaritě a Američané došli k závěru, že je nutné zadržovat SSSR, aby její moc nerostla. Ze Studené války nakonec vyšla vítězně USA a

Sovětský svaz se rozpadl. Po skončení Studené války se USA ocitla bez globálního nepřítele a očekávalo se, že zahraniční politika USA se vydá směrem izolacionismu. Bush starší nicméně poukázal na to, že USA může být stále v ohrožení. Bezpečnostní hrozbu pro USA spatřoval v tzv. „darebáckých státech“, které mohou vlastnit zbraně hromadného ničení a použít je proti USA, nebo ohrozit globální bezpečnost. V roce 1991 došlo k podstatné události, kdy Irák byl označen za potencionální hrozbu pro budoucnost. První tažení do Iráku, bylo ovlivněni internacionalisem a nekonzervativními poradci Bushe staršího. V době Bushe staršího se již začínají objevovat nekonzervativci a začínají mít vliv v zahraniční politice USA. V době, kdy byl prezident USA Bill Clinton, byl vliv nekonzervativců menší, nicméně s nástupem George W. Bushe dochází k růstu nekonzervativního vlivu v zahraniční politice USA. (Barša, 2003)

20. září 2001 předstoupil George W. Bush v Kongresu a pronesl několik slov k teroristickým útokům a k tomu, jak se bude situace vyvíjet dále, jak USA na útoky zareaguje a jak bude jednat. Prezident v projevu jasně označil viníka a strůjce útoků, kterým byla teroristická organizace Al- Káida. Tato organizace byla vedena osobou jménem Usáma bin Ládín a měla působiště na několika místech světa. Avšak hlavní sídlo a útočiště této teroristické organizace spočívalo v době teroristických útoků právě v Afghánistánu. Jak sám George W. Bush prohlásil, Al- Káida zde mimo jiné podporuje i režim Talibán, který je nedemokratický, terorizuje vlastní obyvatelstvo a kontroluje zemi. Teroristickými útoky na USA započala válka proti teroru, která počínaje vojenskou invazí USA do Afghánistánu. Prezident zde mimo jiné zdůraznil i fakt, že vojenská invaze do Afghánistánu nebude jediná odvěta a že do budoucna očekává další. (George W. Bush, 2001)

Vojenská invaze do Afghánistánu započala 7. října roku 2001, nesla název *Trvalá svoboda* a byla započata jako odvěta především ze strany USA za teroristické útoky téhož roku. Ve svém projevu v Kongresu vznesl George W. Bush směrem k Talibánu několik požadavků, které nicméně nebyly splněny a tento fakt využil jako ospravedlnění pro zahájení této invaze. USA se dostala podpora nejen všech jejích spojenců, ba dokonce i podporu ze strany Ruska, Číny, většiny států světa a mezinárodních organizací. Právě Rusko a Čína, kteří často s USA nesouhlasí, tuto invazi podpořili, neboť teroristická síť Al- káida představovala globální hrozbu a představovala nebezpečí i pro ně samotné. Jelikož organizace Talibán neměla zdaleka tak vyspělou obranou techniku, byl vojenská invaze a svržení tamního režimu pro USA snadnější. Svržení Talibánské vlády a nastolení vlády nové bylo bráno jako první úspěch nové Bushovy administrativy. Jak se však v následujících letech ukázalo,

v Afghánistánu se objevila řada problémů, která se projevila až s odstupem času. Těmito problémy se ještě budu zabývat podrobněji později. Na základě tohoto úspěchu se již během roku 2002 začalo hovořit o další vojenské invazi ze strany USA a to na území Iráku. K tomu se však podrobně dostanu až v následující kapitole. (Hynek, Eichler a Majerník, 2012)

Jak již bylo zmíněno, cílem této invaze bylo svrhnout tamější vládu a nahradit ji demokratickým režimem po vzoru USA. Princip šíření demokracie byl zdůrazněn Georgem W. Bushem v Národních bezpečnostních strategiích z roku 2002⁴ a také v jeho projevu v Kongresu krátce po útocích. „*Události 11. září 2001 nám dokázaly, že i tak slabé státy, jako je Afghánistán, mohou ohrozit bezpečnost tak silného státu jako je USA. Chudoba nečiní z chudých lidí teroristy, avšak špatná funkčnost institucí a vysoká korupce způsobuje slabost států a jeho institucí vůči teroristickým organizacím. A nejlepším způsobem, jak bojovat proti terorismu, je prosazování a nastolování demokracie.*“ (Bush, 2001)

Talibán byl svržen v roce 2001 a operace *Trvalá svoboda* měla za cíl šířit a nastolit nové hodnoty a normy v Afghánistánu, konkrétně hodnoty západní civilizace. V Afghánistánu začalo nastolování amerického modelu a došlo k několika institucionálním změnám. Demokratizace se zaměřila například na vznik nových politických stran, prosazování svobody, nebo nastolení základního ústavního uspořádání. Nicméně přesto zde docházelo k situacím, které destabilizovali vládu a demokratický systém nebyl upevněn. Jedním z problémů bylo již zmíněné nastolování amerického modelu západní demokracie, které sice z počátku situaci stabilizovali, ale později přineslo řadu problémů v zemi. Konkrétně se jednalo o zavedení prezidentského systému, který umožnil vznik tzv. *politické nerovnosti*, která při prezidentských volbách určila jasného vítěze voleb. Na druhé straně stáli poražení, kteří byli proti intervenci v zemi. Afghánistán se také potýkal s vnitropolitickými problémy týkající se střetu dvou táborů s odlišnými názory na budoucí uspořádání země. Dalším závažným faktorem ovlivňující stabilitu v zemi byla vysoká produkce drog, která rostla po roce 2001. Produkce drog oslabovala bezpečnost v zemi a měla vliv i na ekonomiku Afghánistánu, který se potýkal s tzv. problémem drogové ekonomiky. (Hynek, Eichler a Majerník, 2012)

Vojenský zásah na území Afghánistánu byl veden USA. Jak jsem již zmínila, pro tuto vojenskou invazi si získala USA podporu od většiny států světa. Z pohledu mezinárodního práva byla situace následovná. Rada bezpečnosti OSN připravila rezoluci, ve které bylo

---

⁴ The White Washington House. 2002. *The National Security Strategy of the United States of America*. [online]. Dostupné na: <https://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf> (26. 4. 2019)

ustanovené, že Afghánistán má být potrestán za skutečnost, že nechal na svém území působit teroristickou organizaci Al-Káida a nijak proti tomu nezasáhl. Schválením této rezoluce měla USA právo vojenské invaze na území Afghánistánu jako odpověď na teroristické útoky. (Hynek, Eichler a Majerník, 2012, s. 37-38) V rámci NATO byl aktivován článek 5, který říká: „*Smluvní strany souhlasí, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich, v Evropě nebo v Severní Americe, bude považován za útok proti každé z nich. V důsledku toho poskytne každá smluvní strana okamžitou pomoc napadené smluvní straně, způsobem, který uzná za vhodný, včetně použití ozbrojené síly.*“⁵ Přesto, že byl článek 5 aktivován, USA odmítla pomoc ze strany států NATO a v ozbrojeném konfliktu vůči Afghánistánu se chtěla angažovat sama. Přesto že USA tuto pomoc odmítla, tak v Afghánistánu spolu s USA vojensky zasáhly i další státy jako například Velká Británie, Kanada, Německo a mnoho dalších. V tomto případě se již začali objevovat unilateralistické principy ze strany USA. Dalším signálem, že se USA v čele s George W. Bushem rozhodla jednat na základě unilateralistického principu byl výrok Paula Wolfowitze na konferenci v únoru 2002. Ten prohlásil že: „*Napříště bude úkol, stanovený USA na základě její svrchované rozvahy, určovat koalici a nikoli koalice úkol*“ (Barša, 2003, s. 56)

Jak již bylo zmíněno, po útocích v roce 2001 se administrativa George W. Bushe vydala unilateralistickým směrem, což bylo částečně patrné i v případě vojenské operace USA v Afghánistánu. Postoj George W. Bushe k multilateralistickému jednání, tedy užší spolupráci mezi USA a mezinárodními institucemi, či jinými státy byl spíše kritický a upřednostňoval jednostranné jednání. Význam měla i Evropa, která v tomto případě nebyla pro USA zásadní především z bezpečnostního hlediska, což bylo potvrzeno právě invazí do Afghánistánu i Iráku a následně přimělo USA jednat unilaterálně. Značný vliv na upřednostňování unilateralistického jednání v Bushově administrativě měla i myšlenka, že Spojené státy jsou supervelmocí a hegemonem v mezinárodním prostředí. A jelikož Bush považoval Spojené státy za hegemonu, více to podporovalo jeho myšlenku unilaterálního jednání. Postupně začal brát mezinárodní instituce pouze jako nástroj k ospravedlnění svých činů, které učinil, i když se mu tohoto ospravedlnění nedostalo. (Barša, 2003, s. 122) Vztah mezi USA a ostatními mezinárodními aktéry světa se více vyostřil v roce 2003 americkou invazí do Iráku, o tom více ale až v následující kapitole.

To, jakým směrem se bude vyvíjet Bushova administrativa, bylo patrné i v Národních bezpečnostních strategiích, které byly sepsány ve Washingtonu v roce 2002. George W. Bush

5 L.V.Gorka, Sebestyén. 2006. „*Aplikace článku 5: po pěti letech*“. NATO Review. [online]. Dostupné na: <https://www.nato.int/DOCU/review/2006/issue2/czech/art1.html> (26. 4. 2019)

zde klade velký důraz na vojenskou sílu. „*Je na čase znovu potvrdit zásadní úlohu americké vojenské síly. Naší největší prioritou je armáda, která chrání Spojené státy americké. Armáda, která splňuje úlohu bezkonkurenční síly, která dokáže udržet mír, odradit protivníka od použití vojenské síly a porazit každého, koho se nepodaří odradit*“. (Bush, 2002, s. 29) V následujících odstavcích se George W. Bush vyjadřuje i k situaci v Afghánistánu. „*Dříve byl Afghánistán oblastí, která nepředstavovala pro USA hrozbu. Během velmi krátkého období jsme zde však museli použít naše vojenské síly, pro obnovu a zachování naší bezpečnosti. Útoky v roce 2001 nás mimo jiné naučily, že i slabé státy, jako je Afghánistán, mohou být hrozbou pro tak silný stát, jako jsou Spojené státy americké.*“ (Bush, 2002, s. 29)

Tzv. Bushova doktrína byla ovlivněna prvky neokonzervatismu. Mezi tyto prvky, které se projeví ve vojenské intervenci USA na území Afghánistánu, patřil například důraz na vojenskou převahu a ozbrojené síly, upřednostňování unilateralistického jednání a odpor k multilateralismu a mezinárodní spolupráci nebo vyzdvihování hegemonního postavení USA. Kromě toho se Bushova doktrína vyznačovala i principem šíření demokracie. Po útocích v roce 2001 George W. Bush prohlásil, že globální expanze demokracie je důležitým principem pro udržení nejen americké bezpečnosti, ale i pro udržení světového míru. (Hendrickson a Tucker, 2005)

3.2 Zahraniční politika George W. Bushe v Iráku a rysy neokonzervatismu

V předchozí kapitole jsme shrnula rysy neokonzervatismu, které se objevili v americké zahraniční politice George W. Bushe a v jeho administrativě vůči Afghánistánu. V následující kapitole přejdu na působení Spojených států amerických v oblasti Iráku a opět se zaměřím na rysy neokonzervatismu, které aplikují na administrativu George W. Bushe a jeho působení v Iráku.

Za viníka a strůjce teroristických útoků v roce 2001 byla označena teroristická organizace Al-káida, která působila na území Afghánistánu. Vojenský zásah ze strany USA na toto území byl tedy za cílem zničit tuto organizaci a svrhnout vládu Talibán, která Al-káidu podporovala. To se nakonec USA i povedlo. Nicméně invazí do Afghánistánu to neskončilo. George W. Bush chtěl světu ukázat, jak silná USA doopravdy je a že ji nic nezastaví, pokud bude chtít vojensky zasáhnout. Jako další zemi pro vojenskou invazi si George W. Bush vybral Irák. Když po roce 2001 došlo k změně zahraniční politiky USA v čele s Bushem, součástí těchto změn bylo i zabránit šíření zbraní hromadného ničení. George W. Bush se

domníval, že Irák těmito zbraněmi disponuje a že je tím ohrožena bezpečnost USA. A právě tímto argumentem si obhajoval vojenský zásah na území Iráku, který započal v roce 2003.

Pozemní vojenské síly Spojených států amerických vstoupily na území Iráku 20. března roku 2003. Robert Kagan a William Kristol vydali společně článek *The Right War*, ve kterém se oba jednoznačně přiklánějí k tomu, aby USA v Iráku vojensky zasáhla. Jedná se o další boj proti terorismu, který započal v Afghánistánu a pokračuje v Iráku. V této zemi je pro USA důležité svrhnout Saddama Husajna. „*Saddam Husajn může mít brzy k dispozici nejen teroristické sítě, ale i biologické, chemické, či dokonce zbraně hromadného ničení. Pokud by zůstal u moci, pomáhal by našim nepřítelům ve výrobě těchto zbraní, které by ohrožovaly naši bezpečnost.*“ (Kagan a Kristol, 2001) Jak sem již zmínila, invaze do Iráku bylo pokračování války proti terorismu. Aby tato válka byla úspěšná, je potřeba aby došlo ke změně režimu. Prezident si je dle autorů vědom toho, že válka v Iráku může trvat déle, nicméně je v tuto chvíli velice důležitá. Cílem nové administrativy George W. Bushe je tedy nejen svrhnout Saddáma Husajna, ale také změna režimu v Iráku, který by měl být nahrazen režimem demokratickým. (Kagan a Kristol, 2001)

Princip změna režimu, který je spjat s šířením demokracie, můžeme ve značné míře pozorovat k Bushově administrativě. A právě vojenská invaze do Iráku tento princip potvrzuje. Skutečnost, že George W. Bushe začne klást důraz na šíření demokracie po světě podle amerického stylu, můžeme spatřovat v několika jeho projevech. V den před zahájením invaze pronesl prezident několik slov k nadcházející události. Vojenský zásah obhajuje tím, že chrání svět před nebezpečím, které Irák představuje. Cíl je jasný, svrhnout Saddama Husajna, který ohrožuje mír se zbraněmi hromadného ničení. Proslov končí slovy, které potvrzují princip v jeho zahraniční politice vůči Iráku. „*Budeme hájit naši svobodu. Přineseme svobodu ostatním a zvítězíme*“ (Bush, 2003)

Invazí v Iráku se podrobně zabývá John Dumbrell ve svém článku *The neoconservative roots of the war in Iraq* (2008). Definuje zde tzv. Bushovu doktrínu po roce 2001. Ta jednoznačně obsahovala principy jako unilateralismus, důraz na americkou vojenskou sílu, či změnu režimu spjatou s demokratizací. Zde se autor nejvíce věnuje principu změny režimu a demokratizací Iráku. Dle autora má změna režimu, kterou vede USA vojenskou silou i ten význam, že dává najevo ostatním nepřátelským státům, že oni mohou být ti další na řadě, kde USA zasáhne.⁶ USA dokázala zničit režim vedený hnutím Talibán, dokázala zničit režim Saddama Husajna a pokud bude ohrožena její bezpečnost jiným

⁶ V souvislosti s tím začal George W. Bush používat termín tzv. „osa zla“. Tento termín označoval státy, které představovaly nebezpečí z důvodu vlastnění zbraní hromadného ničení, či z důvodu podpory terorismu. (Hoder, 2009, s. 41)

aktérem, je schopna zasáhnout i tam. Demokratizace Iráku měla dokonce sloužit jako příklad pro celý Blízký Východ. Vojenskou invazi do Iráku, svržení Saddama Husajna a demokratizaci země prosazovala značná část neokonzervativců v blízkém okolí George W. Bushe. Silní zastánci a ti, co prosazovali invazi v Iráku, jsou například Paul Wolfowitz nebo Donald Rumsfeld. Oba měli v době prezidentského úřadu George W. Bushe významná místa v politice a tudíž i velký vliv v Bushově administrativě. Někteří dokonce nazvali invazi do Iráku projektem P. Wolfowitze, či D. Rumsfelda. (Dumbrell, 2008)

Princip demokratizace, nebo li změna režimu spatřujeme v Bushově administrativě na případu Iráku ve značné míře. Tento fakt vyplývá i z několika projevů samotného George W. Bushe a v samotné vojenské invazi, jejímž jedním s cílů byla změna režimu a následná demokratizace Iráku. Dalším principem neokonzervatismu, kterým se budu zabývat, je unilateralismus. Americká zahraniční politika vedená George W. Bushem byla vedena do značné míry unilaterálně a rozhodujícím faktorem pro tento typ jednání se staly útoky 11. září 2001. Zatímco ve válce v Afghánistánu jsou známky unilateralismu patrné v menší míře, v případě Iráku je může spatřovat mnohem více. Podle Kryštofa Kozáka je vojenská invaze v Iráku v roce 2003 jasným signálem unilateralistického jednání George W. Bushe. Zatímco v případě vojenského útoku na Afghánistán našla USA podporu, v případě Iráku to již tak snadné neměla. Ze strany OSN nedošlo ke schválení vojenské invaze USA do Iráku a u států Evropské Unie došlo k rozkolu. Zatímco státy jako Velká Británie a Španělsko se postavily na stranu USA, Francie a Německo byly jednoznačně proti zásahu v Iráku. Přesto zde USA vojensky zasáhla, čímž došlo k výraznému oslabení pozice OSN a navíc USA dala najevo, že nepotřebuje souhlas všech Evropských států k tomu, aby někde vojensky zasáhla. Vojenský zásah ze strany USA v Iráku byl tedy proveden pouze s malou podporou části Evropy, ale mnohem více proti vůli většiny aktéru v mezinárodním prostředí, včetně OSN a části států Evropské Unie. (Kozák, 2009) Kryštof Kozák zde také dobře vystihuje, že v rámci Bushovy administrativy po roce 2001 byl značný důraz na hegemonii USA a na odklon od mezinárodní spolupráce. Došlo k výraznému odklonu od spolupráce USA s mezinárodními organizace, především s OSN. Svou roli hrálo také to, že Bush považoval USA za jedinou „supervelmoc“, která může ve světě nastavit pořádek a zajistit bezpečnost a mír. *„Jakožto hegemón tak Spojené státy během uplynulých osmi let často vnímaly mezinárodní organizace spíše jako vhodný nástroj k ospravedlnění či „oficiálnímu posvěcení“ svých záměrů než jako jeden z významných prostředků k jejich naplnění.“* (Kozák, 2009, s. 122)

Jak jsem před chvílí zmínila, vojenská invaze do Iráku v roce 2003 nebyla schválena všemi státy světa a George W. Bush si nenašel pro tento zásah takovou podporu, jaké se mu

například dostali při vojenském zásahu v Afghánistánu v roce 2001. Značně odlišné názory byly především v rámci Evropských států. Války v Iráku se zúčastnili hlavně Velká Británie, Španělsko, ale také ve velké míře Itálie, Polsko nebo Česká republika, Slovensko, Bulharsko, či Rumunsko a mnoho dalších států nejen z Evropy, ale i ze světa. (například Austrálie) ⁷

K odlišnému názoru na vojenskou invazi USA do Iráku se vyjádřil tehdejší ministr obrany USA Donald Rumsfeld. Ten měl mimo jiné značný vliv a účast na rozhodování zahraniční politiky George W. Bushe. Ve svém projevu v lednu v roce 2003 označil státy tzv. „Staré Evropy“ ty země, které se odmítly účastnit vojenské invaze v Iráku a odmítly ho podpořit. Mezi tyto země patřily již zmíněné Německo a Francie. Na druhou stranu Donald Rumsfeld vyzdvihl státy, které vojenský zásah podpořily. V souvislosti s tím použil výraz tzv. „Nová Evropa“ neboli státy, které invazi do Iráku podpořily. Ve svém projevu také zmínil v té době blížící se rozšíření NATO o východní země Evropy. A právě značná část těchto států dala svůj souhlas k vojenskému zásahu v Iráku. Jak Donald Rumsfeld řekl ve svém projevu: *„Evropa je rozdělena na možnost války v Iráku. Zatímco Německo a Francie jsou proti vojenské akci, Velká Británie, Španělsko a značná část států východní Evropy už připravují svá vojska.“* (Rumsfeld, 2003)

Příklon k unilateralistickému jednání v Bushově administrativě po roce 2001 spatřuje i Jan Eichler. Ten ve svém článku *„Bezpečnostní a strategická kultura USA v letech 2001–2008“* hovoří i o dalších principech, které spatřuje v zahraniční politice George W. Bushe. Kromě unilateralismu hovoří o militarismu, nebo li důrazu na vojenskou sílu. Jan Eichler se zde v několika odstavcích zabývá přímo vojenskou invazí USA v Iráku, jež nesla název operace *Irácká svoboda*. Vojenské síly, které nasadila USA proti Iráku, měly značnou převahu v rozsahu, ale také z technologického hlediska. Eichler zde také zmiňuje, jak velký vliv v operaci *Irácká svoboda* měli Wolfowitz a Rumsfeld, silní zastánci neokonzervatismu. Tento princip zůstal v zahraniční politice George W. Bushe i nadále, aby v případě potřeby byly vojenské síly USA připraveny zasáhnout kdekoli na světě. (Eichler, 2010)

Součástí nové administrativy George W. Bushe byla i kritika multilateralistického jednání v rámci mezinárodního prostředí a odklon od dodržování mezinárodních dohod v rámci OSN. Součástí neokonzervativní administrativy Bushe byl brán také menší důraz na státy Evropy a jejich názor při důležitých rozhodnutích. To byl případ i vojenské invaze USA v Iráku. (Hoder, 2009) Nedůvěra v mezinárodní spolupráci je patrná i v Národních bezpečnostních strategiích, které byly vydány v roce 2002. Přesto že zde George W. Bush

---

⁷ <https://www.reflex.cz/clanek/historie/85830/pred-15-lety-zahajili-ameriane-a-jejich-spojenci-operaci-iracka-svoboda.html>

není konkrétně kritický k jednání v rámci mezinárodní spolupráce a nekritizuje ji přímo, i tak je zde patrný názor Bushe k této spolupráci. Ten zde sice zdůrazňuje, že v boji proti terorismu je spolupráce s ostatními státy důležitá, nicméně v případě ohrožení bude jednat co nejrychleji a nejúčinněji. (Bush, 2002)

4. Zahraniční politiky Baracka Obamy

V předchozích kapitolách jsem se podrobně zabývala administrativou George W. Bushe ve vybraných oblastech. V kapitole následující přejdu na administrativu Baracka Obamy. Principy liberalismu jsem definovala v kapitole 2.2. Nyní se tyto principy pokusím aplikovat na jeho administrativu v konkrétních případech. Stejně jako u jeho předchůdce budu sledovat zahraniční politiku USA v oblastech Afghánistánu a Iráku.

4.1 Zahraniční politiky Baracka Obamy v Afghánistánu a rysy liberalismu

Barack Obama vystřídal jeho předchůdce na postu prezidenta v roce 2008. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, Barack Obama si získal podporu voličů na základě odlišných názorů a přístupů od jeho předchůdce George W. Bushe. Čili s jeho nástupem čekali američtí občané změnu. Odlišný názor měl i k zahraniční politice vedenou USA vůči Afghánistánu a Iráku. Svým nástupem na post prezidenta bylo na Baracka Obamu uvaleno hned několik nelehkých úkolů, které započal jeho předchůdce George W. Bush a při odchodu z funkce prezidenta přenesl toto dědictví na prezidenta nového. Mezi ně patřila i stále trvající válka v Afghánistánu a Iráku, ve kterých se USA angažovala. S nástupem Baracka Obamy přišla i nová administrativa a nová strategie zahraniční politiky vůči těmto dvěma konfliktům, ve kterých USA zasahovala. Nyní se zaměřím na Obamovu administrativu vůči Afghánistánu a využiji principy liberalismu, které jsem charakterizovala v předchozí kapitole.

Válka v Afghánistánu nesoucí název operace *Trvalá svoboda* započala v roce 2001 vojenskou invazí USA za prezidenta George W. Bushe. Přesto že vojenská invaze měla jasný cíl, který se zdálo, že byl z počátku splněn, armáda Spojených států je na území Afghánistánu dodnes a válka prakticky ještě neskončila. Svým nástupem na post prezidenta Barack Obama přebral vedení nad operací. Od začátku svého úřadu měl v tomto hledisku jasný cíl. Válku v Afghánistánu chtěl ukončit co nejdříve zničením teroristické organizace Ál-káida a režimu pod vedením Talibánu. S novým prezidentem přišla i nová strategie zahraniční politiky vůči této válce.

Barack Obama kladl mnohem větší důraz na spolupráci s ostatními mezinárodními aktéry a institucemi. Součástí jeho strategie bylo navýšení počtu vojáků v Afghánistánu⁸. S tímto přístupem se nicméně setkal s vlnou kritiky od států Evropy nebo organizace NATO. Barack

---

⁸ Pro navýšení počtu vojenských sil v Afghánistánu měly být staženy veškeré vojenské síly z Iráku a následně přesunuty do Afghánistánu.

Obama kladl důraz na vzájemnou kooperaci v řešení tohoto konfliktu. Přesto že se setkal Obama s vlnou kritiky, vždy vyjednával a hledal kompromisy s ostatními aktéry. Obama také několikrát zdůrazňoval potřebu většího zapojení evropských států v operaci *Trvalá svoboda*, kde dbal na efektivní spolupráci v tomto problému s Evropskou unií. (Kozák, 2009, 129)

Zásadní změny v přístupu zahraniční politice Baracka Obamy a Geroge W. Bushe shrnuje ve svém článku „*Realism in Action: Obama 's Foreign Policy in Afghanistan*“ Timothy Hoffman. Mezi rozdílné přístupy, kterými se řídil Barack Obama, řadí například upřednostňování kolektivního jednání na úkor jednání unilaterálně. Dle autora je administrativa Baracka Obamy v zahraniční politice vůči Afghánistánu zaměřena na posilování mezinárodní spolupráce v řešení tohoto problému. V souvislosti s tímto faktem, zmiňuje autor článku celkový obrat ve vztahu a spolupráci s mezinárodními organizacemi, či ostatními státy. Barack Obama si kladl za cíl obnovit a zlepšit vztahy s ostatními aktéry v mezinárodním prostředí při řešení situace v Afghánistánu. (Hoffman, 2015)

Již několikrát jsem zmínila, že Barack Obama kladl velký důraz na multilateralistické jednání, vzájemnou spolupráci mezi aktéry v mezinárodním prostředí a vyzdvihoval důležitost mezinárodních institucí. Zahraniční politiky vedená vůči konfliktu v Afghánistánu v době jeho prezidentování tyto principy potvrzuje. Tento fakt můžeme spatřovat v *National Security Strategy*, které vydal Bílý dům v roce 2010. Válce v Afghánistánu, kterou započal jeho předchůdce, věnuje několik odstavců. Barack Obama nezpochybňuje důvod, proč George W. Bush zahájil vojenskou invazi do Afghánistánu. Souhlasí s tím, že teroristická organizace Ál-káida musí být zničena. Souhlasí i s odstraněním Talibánu, který Ál-káidu podporuje. Nicméně má odlišný názor na to, jak má být vojenská invaze vedena. Více vyzdvihuje důležitost mezinárodní spolupráce v boji proti těmto nepřátelům. USA bude i nadále bojovat v Afghánistánu a bude více spolupracovat s ostatními národy. Především zdůrazňuje budoucí spolupráci s OSN v rámci řešení války v Afghánistánu. (Obama, 2010)

Od samého počátku, kdy byl Barack Obama prezidentem, dával najevo odpor k vedení zahraničně vojenských intervencí jeho předchůdce. Celkově chtěl změnit způsob, jakým USA vedly vojenské invaze, které započaly. Jak sem již zmínila Obamova administrativa zahrnovala pozastavení tzv. „globální války proti terorismu“ a také chtěl změnit způsob demokratizace, či šíření demokracie. Nesouhlasil s tím, že by se systém demokracie měl šířit do ostatních států vojenskou silou. Tímto faktem dává opět najevo svůj kritický postoj k použití vojenské síly a vojenským invazím. K šíření demokracie se vyjadřuje také v *National Security Strategy*: „*Budeme pracovat na podpoře demokracie, právního státu a základních lidských práv spolu s ostatními organizacemi a jinými vládami*“. V Afghánistánu

musíme svrhnout vládu Talibán a podpořit vládu novou, aby mohla úspěšně převzít odpovědnost za budoucnost Afghánistánu. (Obama, 2010, s. 20-21) Obama se k principu šíření demokracie vyjádřil také ve svém proslovu v roce 2009. Je zastáncem demokratizace, ale nikoli způsobem šíření vojenskou silou. Nesouhlasí s tvrzením, aby jeden stát vnucoval svůj systém státu jinému. Demokracii chce šířit pomocí diplomacie se zaměřením na budování demokratických institucí a podporování místních vlád v nastolení a udržení demokratického systému. A tímto principem se rozhodl řídit i v případě Afghánistánu. (Obama, 2009)

Barack Obama nastupoval na post prezidenta USA s cílem postupně stáhnout vojska z území Afghánistánu. Jak se ovšem ukázalo po 8 letech jeho funkčního období, realita byla odlišná. V roce 2016 oznámil, že doufá ve skutečnost, že v roce 2017 dojde k redukci počtu amerických vojenských sil na území Afghánistánu na 5 500 ze současných 10 000 vojáků. Důvodem této skutečnosti byla podle Baracka Obamy především přítomnost stále existujícího nebezpečí ze strany teroristické organizace Ál-káida. Na to navazuje další důvod, kterým je hnutí Talibán. Talibán měl v roce 2016 stále značnou část území Afghánistánu pod svoji kontrolou a podporovalo teroristickou organizaci Ál-káidu. Dalším důvodem je i bezpečnostní situace v Afghánistánu, která v roce 2016 nebyla podle Baracka Obamy ideální. (Landrel, 2016)

Mezi principy liberalismu, které jsem definovala v kapitole 2.2, patří i averze k válce. Co se administrativy Baracka Obamy vůči Afghánistánu týče, měl od začátku jasný cíl. Vojenské síly z území stáhnout chtěl, ale nikoli okamžitě. Nicméně tomuto faktu nahrávala předešlá situace, kterou byly teroristické útoky na USA v roce 2001.⁹ Barack Obama chtěl samozřejmě také zničit teroristické hnutí Ál-káida, která tyto útoky spáchala a Talibán, který teroristy podporoval. Vybral si pouze odlišný postup od svého předchůdce, jak tohoto cíle dosáhnout. Pokud bych měla shrnout principy, které se objevily v administrativě Baracka Obamy na případě Afghánistánu, jednalo by se o upřednostňování multilateralistického jednání, větší důraz na mezinárodní instituce, vzájemnou spolupráci s ostatními státy či organizacemi, odpor k válce a kritika šíření demokracie pomocí vojenské síly a invaze.

---

⁹ Odlišná situace ohledně stažení vojenských jednotek USA pak nastala v případě Iráku.

4.2 Zahraniční politiky Baracka Obamy v Iráku a rysy liberalismu

Vojenská invaze USA v Iráku byla dalším z úkolů, které přebral Barack Obama od George W. Bushe, který tuto invazi započal v roce 2003. Nicméně v tomto případě už byl postoj Baracka Obamy odlišný než v situaci v Afghánistánu. S útokem na Irák ve větší míře nesouhlasil a požadoval postupně stažení všech vojsk USA. Část vojenských sil, které byly staženy z Iráku, se následně přemístily do Afgánistánu, který považoval Barack Obama za mnohem důležitější.

Zatímco na případu Afghánistánu spatřujeme v rámci Obamovy administrativy důraz na multilateralistické jednání a vzájemnou spolupráci v řešení problému s ostatními mezinárodními aktéry, na případu Iráku je více značná averze k válce, k vojenské invazi, či šíření demokracie vojenskou silou. Ve článku z roku 2007, kdy ještě nezastávala Barack Obama funkci prezidenta, otevřeně kritizuje válku započatou USA v Iráku, která dle něj nikdy neměla začít, jelikož skutečná hrozba ze strany Iráku nehrozila. Válku v Iráku chtěl Obama ukončit a pozornost USA přenést na boj s terorismem, která je důležitější. *„Irák byl odklon od boje proti teroristům, kteří nás 11. září napadli“*. (Obama, 2007)

Část v tomto článku věnuje i obnovení vztahů s ostatními partnery. USA musí dle Obamy obnovit svoje postavení ve světě tím, že znovu vytvoří partnerství, či aliance, které budou nezbytné pro řešení společných hrozeb. Díky tomu bude i posílena bezpečnostní situace ve světě. V návaznosti na to, zde hovoří i k válce v Iráku a řešení tohoto konfliktu. Aby bylo ukončení války v Iráku úspěšné, musí USA klást větší důraz mezinárodní a diplomatickou spolupráci. Spolupráce s ostatními aktéry umožní ukončit válku v Iráku stylem, aby nejméně utrpěl irácký lid. (Obama, 2007)

Skutečnost, že Barack Obama od počátku nesouhlasil s vojenským zásahem USA v Iráku, jsem již zmínila. Jeho administrativa byla založena na averzi k válce a na odporu k šíření demokratických principů vojenskou silou. Jim Garamone shrnuje ve svém článku Obamovu administrativu. Případ Iráku byl dle něj ponaučením. Jeden stát nemůže vojenskou silou přinést do druhé země stability. Od tohoto jednání se také Barack Obama distancoval a zároveň v tomto konfliktu více dbal na spolupráci s ostatními národy a institucemi dle norem. (Garamone, 2015)

Dle některých autorů je problematické určit, zda válka v Iráku skončila, či nikoli. Stefano Loi situaci vysvětluje ve svém článku *„Obama's military legacy (II): Iraq and Afghanistan“*. Součástí Obamovy zahraniční politiky bylo od počátku stažení vojsk z Iráku a ukončení tamější války. Americká vojska Irák skutečně opustila. Podle autora tento krok

nicméně vedl ke zvýšení nestability v tomto regionu a ke vzniku tzv. Islámského státu. (Loi, 2015) Názory na tuto skutečnost jsou nicméně odlišné.

Válkou v Iráku a Obamovou administrativou se samozřejmě velice podrobně zabývá i Kryštof Kozák. Postupné stažení amerických vojsk s Iráku a stabilizace v regionu byla prioritou. Obama kritizoval unilateralistické jednání jeho předchůdce v případě invaze v Iráku. Spojené státy se musí podílet na řešení globálních problémů s ostatními vládami. Mimo to také Obama zdůrazňoval důležitost Severoatlantické aliance NATO, větší spolupráci s Evropskými spojenci, či důležitost organizace OSN. Znovu obnovení těchto vztahů a větší spolupráce s mezinárodními aktéry je dle Obamy velice důležitá pro řešení situace v Iráku. Předtím, než USA stáhne svá vojska z území Iráku, je potřeba nastolit v regionu stabilitu a zajistit bezpečnost. Toho může být dle Baracka Obamy dosaženo pouze na základě kooperace a spolupráce s ostatními aktéry v mezinárodním prostředí. (Kozák, 2009)

Administrativou Baracka Obamy v oblasti Iráku se zabývá Jan Eichler ve svém článku „*Priority pro 21. století: Bezpečnostní strategie USA po roce 2008*“. Značnou část článku věnuje odlišnostem v přístupech George W. Bushe a Baracka Obamy k válce v Iráku. Nástupem Baracka Obamy došlo k obratu v spolupráci s ostatními státy a při řešení války v Iráku kladl důraz na názory jiných států, či důležitých aktérů jako je NATO či OSN. Upřednostňoval tedy multilateralistické jednání před unilateralistickým. Odlišný názor měl pak i k samotné invazi do Iráku. Barack Obama nebyl zastáncem vojenských intervencí a invazi do Iráku kritizoval. Zejména proto, že neviděl hrozbu ze strany Iráku, kterou měly představovat zbraně hromadného ničení. Dle něj nebyly žádné důkazy, že by Irák skutečně těmito zbraněmi disponoval, proto tuto invazi odmítal a americká vojska chtěl z území Iráku stáhnout co nejdříve. (Eichler, 2013)

Součástí administrativy Baracka Obamy a jeho zahraniční politiky vůči Iráku jsou tyto principy: odmítání zahraniční vojenské intervence za účelem šíření demokracie, celkový odpor k válce, upřednostňování multilateralistického jednání, obnovení vztahů s ostatními státy a institucemi a důraz na vzájemnou spolupráci v řešení problému v Iráku.

5. Komparace zahraniční politiky George W. Bushe a Baracka Obamy v Afghánistánu a Iráku

Rok 2001 a teroristické útoky 11. Září na USA se zapsaly nejen do historie USA, ale také do historie celého světa. Za viníka těchto útoků byla označena teroristická organizace Al-káida, která představovala globální teroristickou síť. Útoky mířené na civilní obyvatelstvo, při kterých zahynulo několik tisíc lidí, změnilo rázem americkou zahraniční politiku. Tehdejší americký prezident George W. Bush reagoval rychle. Pár dní po útocích označil strůjce těchto útoků a USA reagovala na tyto útoky vojenským zásahem na území Afghánistánu, kde měla Al-káida hlavní útočiště. Vojenskou intervencí USA do Afghánistánu to nicméně neskončilo. V roce 2003 se George W. Bush rozhodl pro další vojenský zásah, jejímž cílem se stal Irák. I tato intervence byla vedena na základě útoků v roce 2001 a tehdejší prezident George W. Bush si pro ni našel ospravedlnění, kterým byly údajně zbraně hromadného ničení, kterými měl Irák disponovat a představovat tak nejen pro USA, ale i pro zbytek světa bezpečnostní hrozbu. V roce 2008 dochází k výměně postu prezidenta USA a na toto místo se dostává také dnes již bývalý americký prezident Barack Obama. Barack Obama si získal přízeň občanů USA především na odlišnosti názorů od jeho předchůdce. Od jeho nástupu se tedy očekávalo, že dojde ke změně ve vedení americké zahraniční politiky. Barack Obama převzal od George W. Bushe několik nelehkých úkolů. Mezi ně patřila i stále trvající válka v Afghánistánu a Iráku, které započal právě jeho předchůdce. Hlavním cílem mé práce je porovnání Bushovi a Obamovi administrativy právě v oblastech Afghánistánu a Iráku a to bude tématem následující kapitoly.

Vojenská invaze v Afghánistánu byla započata George W. Bushem krátce po teroristických v roce 2001. Vojenské síly USA na území Afghánistánu stále zůstávaly i v roce 2008, kdy došlo k výměně prezidenta USA a na tento post se dostal Barack Obama. Jedním z principů neokonzervatismu je upřednostňování unilateralistického jednání. Tento princip můžeme spatřovat v Bushově administrativě, konkrétně i v případě vojenského zásahu v Afghánistánu. Pro zahájení této invaze se dostalo USA ospravedlnění od většiny států světa nebo od organizace NATO. Došlo i k aplikaci článku 5 v rámci NATO. Nicméně přesto USA z počátku odmítla pomoc od ostatních států. Nakonec se však angažovaly i jiné státy. (Barša, 2003) A právě vzhledem ke skutečnosti, že USA zprvu odmítla vojenskou pomoc od ostatních států, můžeme hovořit o prvcích unilateralistického jednání v Bushově zahraniční politice vůči Afghánistánu. Odlišnou situaci pak můžeme spatřovat po roce 2008 u prezidenta Baracka Obamy. Ten se od samého počátku vymezoval vůči předešlému stylu vedení politiky George

W. Bushe. Na rozdíl od unilateralistického jednání v případě války v Afghánistánu dával přednost multilateralistickému jednání a spolupráci v rámci řešení problému v Afghánistánu. Skutečnost, že Barack Obama bude klást důraz na spolupráci a kooperaci, je patrná v několika jeho projevech. Krátce po jeho zvolení v roce 2008 Barack Obama několikrát vyzdvihl spolupráci s evropskými spojenci a zdůraznil, že je potřeba tuto spolupráci zachovat. Amerika je dle jeho slov silná pouze v případě, kdy jedná po boku svých partnerů. Zvolením Baracka Obamy nastal čas nové mezinárodní spolupráce. „*Abychom dosáhali našich cílů, musíme plně spolupracovat s našimi spojenci*“ (Obama, 2008). Dávání přednost multilateralistickému jednání a vzájemné spolupráci je jedním z prvků liberalismu. Můžeme tedy říci, že zahraniční politika George W. Bushe a Baracka Obamy v oblasti Afghánistánu se lišila v unilateralistickém a multilateralistickém jednání. Unilateralismus, jako jeden ze znaků neokonzervativního jednání, je patrný v administrativě George W. Bushe v případě Afghánistánu. Zatímco multilateralismus, nebo-li spolupráce s ostatními aktéry je prvkem liberalismu a je značný v administrativě Baracka Obamy v případě Afghánistánu.

George W. Bush moc dobře věděl, že USA je vojensky velmi silná a byl si jist, že co se vojenského vybavení týče, nemá proti sobě konkurenta. Toto všechno potvrzovalo jeho myšlenku, že USA je světovým hegemonem. Snaha udržení si mocenského postavení je ve značné míře v zahraniční politice George W. Bushe a navazuje na předchozí princip, kterým je unilateralistické jednání. V teoretické části mé práce jsem princip hegemonu definovala jako jedním ze znaků neokonzervatismu. Po teroristických útocích v roce 2001 se tento princip stal nedílnou součástí Bushovi administrativy a na základě jeho projevů a chování v oblasti Afghánistánu lze tento fakt potvrdit. Ještě ve větší míře lze spatřovat tento znak v Bushově administrativě při vojenské invazi do Iráku, k tomu se dostanu později.

Po teroristických útocích došlo k značnému obratu ve vedení zahraniční politiky George W. Bushe. Součástí těchto změn se stal i nový princip, kterým byl šíření demokracie. To, že bude Bush klást důraz na tento princip, je zřetelné v Národních bezpečnostních strategiích, které byly vydané v roce 2002. Bývalý prezident USA zde například říká: „*USA má teď možnost využít situace a šířit svobodu skrze celý svět.*“ (Bush, 2002) Také zdůrazňuje, že bude usilovat o to, aby USA šířila demokracii, svobodu, volný trh a obchod. A první zemí, kde bude mít USA možnost šířit tyto hodnoty dál, je dle něj právě Afghánistán. Barack Obama měl odlišný přístup. Zejména v tom, že byl více skeptický k válce, či jakémukoli vojenskému konfliktu. Zatímco George W. Bush byl zastáncem šíření demokracie a demokratických hodnot především vojenskou silou, Barack Obama se k takovým vojenským

zásahům stávil negativně. Tento fakt můžeme opět spatřovat v Národních bezpečnostních strategiích a to z roku 2010. Co se stále trvající války v Afghánistánu týče, Barack Obama si klade za cíl jednoznačně ukončit válku v této zemi ihned poté, co zničí teroristickou organizaci Ál-kaidu. Také zdůrazňuje, že je důležité podpořit bezpečnost a prosperitu Afghánistánu, nicméně nikoli vojenskou silou. V zemi chce zejména uspět pomocí podpory Afghánských bezpečnostních sil. Mimo jiné i v této souvislosti Barack Obama dodává, že je velice důležité, aby na tomto úkolu spolupracovala s ostatními spojenci. (Obama, 2010) I zde lze vidět rozdíl v rámci Bushovi a Obamovi administrativy. Zatímco George W. Bush podporoval šíření demokracie v Afghánistánu především vojenskou silou, na druhou stranu Barack Obama zdůrazňoval, že chce zajistit stabilitu a bezpečnosti v zemi především na základě podpory Afghánských bezpečnostních složek.

Způsob, jakým se změnila zahraniční politika George W. Bushe po teroristických útocích v roce 2001, je dosti viditelný i při vojenské invazi USA v Iráku. V roce 2003 započala USA vojenskou invazi na území Iráku. Hlavním cílem USA bylo svrhnout tehdejší režim Iráku pod vedením Saddáma Husajna. Dalším hlavním důvodem byl podle George W. Bushe skutečnost, že Irák disponuje zbraněmi hromadného ničení, které jsou ohrožením globální bezpečnosti. Pro USA a George W. Bushe byly toto dostačující důvody pro zahájení vojenské invaze. Nicméně v tomto případě už se USA nedostalo podpory od mezinárodních institucí a ostatních států světa, jako tomu bylo v případě zásahu v Afghánistánu. Respektive zásah v Iráku rozdělil státy světa na dva tábory. Jeden USA ve vojenském zásahu podpořil a druhý byl striktně proti. Zásah v Iráku nebyl schválen ani RB OSN, přesto USA pod vedením George W. Bushe na Irák zaútočila.

V tomto případě lze jasně v Bushově administrativě vidět nejen princip unilateralismu, ale také pohrdání multilateralismem. Již v Národních bezpečnostních strategiích, které byly vydané v roce 2002, se objevuje několik jasných prvků toho, že zahraniční politika USA pod vedením George W. Bushe bude směřovat více unilateralistickým směrem, než tomu bylo dosud. George W. Bush zde sice uznává postavení NATO či OSN, ale také jasně dává najevo, že je povinností těchto mezinárodních organizací, aby zasáhla a podpořila USA vždy, pokud bude ohrožena její bezpečnost. (Bush, 2002, s. 25)

V Národních bezpečnostních strategiích z roku 2002 lze vidět náznaky toho, že zahraniční politika USA se vydá unilateralistickým směrem na úkor multilateralismu. Nicméně nelze zde spatřovat konkrétní prvky tohoto jednání na příkladu Iráku. Těmi se

zabývá Jan Eichler ve svém článku „*Bezpečnostní a strategická kultura USA v letech 2001-2008*“. Dle autora je posun k unilateralismu v zahraniční politice Bushe více než jasný. Zejména v případě, kdy USA sílila tlak na Rady bezpečnosti OSN a na její spojence, aby ji v útoku na Irák podpořily. „*Přístupem k OSN a ke spojencům v rámci NATO naplnil základní charakteristiku unilateralismu*“. (Eichler, 2010, s. 60) Co se názoru Baracka Obamy na tuto situaci týče, byla naprosto odlišná. Jak jsem již několikrát zmínila, administrativa baracka Obamy byla postavena na odlišných principech od jeho předchůdce. A v případě vojenské invaze do Iráku jsou tyto rozdíly zřetelné. Barack Obama od počátku kritizoval celkově vojenský zásah USA v Iráku. Válka byla dle něj zbytečná, jelikož byl přesvědčen o tom, že Irák nemá nic společného s útoky 11. září v roce 2001 a nehrozí ze strany Iráku žádné nebezpečí. Jeho předchůdce George W. Bush neměl podle něj žádné ospravedlnění k tomu, aby zde vojensky zasáhl a započal válku. Zatímco Bushova administrativa kladla důraz na unilateralistické jednání, Barack Obama tento styl jednání silně kritizoval. Ten od samotného počátku dával jasně najevo, že je potřeba obnovit vztahy se spojenci nejen v řešení tohoto konfliktu, ale i celkově. Je potřeba nejen obnovit vztahy, ale také navázat vztahy nové, aby byla posílena spolupráce v rámci ochrany proti globálnímu terorismu. (Obama, 2008) Ve způsobu jednání spatřuji další rozdíl mezi administrativou George W. Bushe a Baracka Obamy v případě vojenské invaze v Iráku. Teroristické útoky v roce 2001 způsobily, že George W. Bush byl ovlivněn neokonzervativním proudem. Jedním z prvků neokonzervatismu, které jsem charakterizovala v kapitole 2.1, byl i unilateralismus, který se ve značné míře objevuje v zahraniční politice George W. Bushe vůči konfliktu v Iráku. Na druhou stranu administrativa Baracka Obamy se vyznačuje jasným odporem a kritikou jednostranného jednání v rámci řešení konfliktu v Iráku a dává přednost multilateralistickému jednání a větší spolupráci s mezinárodními institucemi a spojenci. Důraz na tento styl jednání a spolupráce jsem v kapitole 2.2 definovala jako princip liberalismu. Lze tedy říci, že zahraniční politika Baracka Obamy v oblasti Iráku obsahuje prvek liberalismu, kterým je důraz na multilateralismus.

Jako dalším znakem neokonzervatismu, který jsem definovala v kapitole 2.1 je důraz na vojenskou sílu. Politika George W. Bushe obsahovala tento princip, zejména pak v případě války USA v Iráku. Od teroristických útoků v roce 2001 přetrvávala USA v nejistotě a v ohrožení dalším útokem. Proto musí dle Bushe USA jednat předem, aby útoku zabránila a to za pomoci použití vojenské síly. Tuto myšlenku podporovala i značná část vlivným neokonzervativců v okolí George W. Bushe. Použitím vojenského útoku a zahájení války

v Iráku bylo podle Bushe tedy jediným řešením, jak zabránit tomu, aby USA čelila nebezpečí ze strany Iráku, které dle něj disponovalo zbraněmi hromadného ničení. Kromě tohoto důvodu si byl prezident Bush jist i ohledně toho, že Irák pod kontrolou Saddáma Husajna má co dočinění s teroristickými útoky v roce 2001, jelikož spolupracuje s teroristickou organizací Ál-kaida (Soltani a Yusoff, 2013). Důvodů pro zahájení vojenské operace v Iráku měl tedy George W. Bush několik. To, že tento krok byl veden na základě unilateralistického principu jsem již zmínila. Mimo jiné se také vyznačoval důrazem na použití vojenské síly. Barack Obama byl ovlivněn liberalismem. Jako jedním z prvků liberalismu, které jsem definovala v kapitole 2.2 je i odpor k válce. Jak jsem již několikrát zmínila, Barack Obama kritizoval vojenský zásah se strany USA v Iráku obecně a byl proti použití vojenských sil v této oblasti. Jeho předchůdce neměl žádné ospravedlnění, aby zde vojensky zasáhl. V roce 2008, kdy byl Barack Obama zvolen za prezidenta USA se několikrát k této situaci vyjádřil. Jeho cíl byl jasný. Co nejdříve ukončit válku v Iráku, kterou zde USA v čele s jeho předchůdcem začala zbytečně. Jeho prvotní plán byl stáhnout vojenské síly Iráku do roku 2009 a některá z nich přesunout do Afghánistánu, kde spatřoval jejich působení důležitější (Obama, 2008). V tomto ohledu lze spatřovat další rozdíl mezi administrativou George W. Bushe a Baracka Obamy. George W. Bush, který byl velice ovlivněn neokonzervatismem, považoval za důležité, aby USA proti Iráku udeřila vojenskou silou a pro započatí této války si našel několik důvodů. Ohrožení ze strany Iráku v čele se Saddámem Husajnem, který měl disponovat zbraněmi hromadného ničení a také měl být tím, kdo mohl za teroristické útoky v roce 2001 na USA, jelikož měl podporovat teroristickou organizaci Ál-kaida. Na druhou stranu Barack Obama měl na vojenskou invazi v Iráku, kterou započal jeho předchůdce, zcela opačný názor. Od samého začátku tento krok kritizoval. Tvrdil, že George W. Bush neměl žádné důkazy ohledně toho, že má Irák k dispozici zbraně hromadného ničení. Válku odmítal a za cíl si dal co nejdříve ji ukončit a stáhnout vojska USA z této oblasti. Součástí administrativy Baracka Obamy v oblasti Iráku je tedy princip liberalismu odpor k válce a k použití vojenské síly.

V návaznosti na předešlý odstavec se nyní budu zabývat principem šíření demokracie. Po teroristických útocích v roce 2001 se součástí administrativy George W. Bushe stal i princip šíření demokracie. Tento princip byl mimo jiné spojen s již zmíněným principem důraz na vojenskou sílu, který byl také součástí administrativy Bushe. Tato skutečnost je viditelná v Národních bezpečnostních strategiích z roku 2002, kde George W. Bush několikrát zdůrazňuje podstatu demokracie a demokratických hodnot, jako je svoboda, či volný trh. USA bude usilovat o to, aby šířila demokracii a její hodnoty i do dalších částí světa. (Bush, 2002)

Fakhreddin Soltani a Mohammad Agus Yusoff se zabývají prvky neokonzervatismu v Bushově zahraniční politice vůči konfliktu v Iráku. Šíření demokracie bylo dle nich jasným principem jeho zahraniční politiky a invaze v Iráku byla založena na tomto principu. Snaha šířit demokracii a demokratické hodnoty ze strany USA v Iráku bylo mimo jiné také signálem pro ostatní státy světa, že USA je schopna vojensky zasáhnout kdekoli, pokud bude ohrožena její bezpečnost. (2013) K těmto principům, kterými se George W. Bush řídil, byl Barack Obama velmi kritický. Jak jsem již zmínila, součástí administrativy Baracka Obamy byla averze k použití vojenské síly. Velmi negativně se stavil i k šíření demokracie a jeho hodnot za použití vojenské síly, které praktikoval jeho předchůdce. Co se konfliktu v Iráku týče, nesouhlasil, aby zde USA šířila demokracii za pomoci síly. Tento fakt je patrný v Národních bezpečnostních strategiích z roku 2010, kdy Barack Obama několikrát zmiňuje, že se nebude snažit prosazovat demokratické hodnoty pomocí síly. Také zde zdůrazňuje, že bude klást větší důraz na spolupráci se státy Evropské unie při podpoře demokracie v jiných státech. V Iráku upřednostňoval podporu tamější vlády při přechodu na demokratický stát na úkor použití vojenské síly. (Obama, 2010) Princip šíření demokracie za pomoci použití vojenské síly jsem charakterizovala v kapitole 2.1 jako jeden ze znaků neokonzervatismu. Na základě několika zdrojů je zřetelné, že Bushova administrativa se vyznačovalo tímto principem a to i v případě vojenského zásahu USA v Iráku. Irák byl zemí, kde USA zahájily válku s cílem nastolit v zemi demokracii a také měl sloužit jako příklad pro ostatní státy, které mohli být pro USA nebezpečné. Na druhou stranu zahraniční politika Baracka Obamy v oblasti Iráku byla vedena odlišným přístupem. Použití vojenské síly za účelem šíření demokracie, které aplikoval jeho předchůdce, silně kritizoval. Demokratické hodnoty v Iráku chtěl nastolit pomocí podpory tamějších institucí a vlády v přechodu na demokracii. V tomto ohledu kladl velký důraz i na vzájemnou spolupráci s jinými státy. Tento fakt podporuje princip kritiku militarismu, šíření demokracie vojenskou silou a také multilateralismus, kterým se vyznačovala Obamova administrativa v oblasti Iráku. Tyto principy jsem charakterizovala v kapitole 2.2 jako základní znaky liberalismu, kterým byl Barack Obama ovlivněn.

6. Závěr

USA se aktivně angažovala v zahraniční politice již v minulém století a vždy byla považována za silného aktéra, jejichž moc několikrát převýšila moc ostatních. Přesto se tak silný vojensky silný stát jako USA stala terčem z jednoho nejhorších teroristických útoků v roce 2001, při kterém zemřelo několik tisíc civilních občanů. V zahraniční politice USA došlo k značnému obratu a vydala se neokonzervativním směrem. Vliv na tuto skutečnost měl tehdejší prezident USA George W. Bush, který byl zastáncem neokonzervatismu, ale také značná část vlivných neokonzervativců, která působila v jeho okolí. USA pod vedením George W. Bushe zahájila vojenskou invazi do Afghánistánu ještě téhož roku. V roce 2003 pokračovala ve svých invazích a vojensky zasáhla v Iráku. Obě tyto invaze byly vedeny na základě unilateralismu, šíření demokracie vojenskou silou a preemptivních úderů, které měly zabránit možnému nebezpečí ze strany těchto států. Po výměně postu prezidenta USA v roce 2008 došlo k obratu dosavadní zahraniční politiky USA. George W. Bushe nahradil Barack Obama, který se stavil kriticky zejména k vojenské invazi v Iráku. Svoji politiku postavil na odklonu od jeho předchůdce, vydal se liberálním směrem a upřednostňoval multilateralismus, kladl větší důraz na obnovu vztahů s mezinárodními aktéry a státy a kritizoval použití vojenské síly pro šíření demokracie.

Cílem mé práce bylo zjistit, jakým způsobem se lišily administrativy George W. Bushe a Baracka Obamy v oblasti Afghánistánu a Iráku. Jakým vlivem tyto změny byly způsobeny a na základě toho určit, zda se do jejich zahraniční politiky vůči Afghánistánu a Iráku promítly rysy neokonzervatismu a liberalismu.

Nejprve jsem si definovala jednotlivé principy neokonzervatismu a liberalismu. Jako principy neokonzervatismu jsme si vymezila unilateralistické jednání, vyzdvihování pozice hegemonu, změna režimu a šíření demokracie vojenskou silou, odklon od mezinárodních institucí a mezinárodní spolupráce. Jako principy liberalismu jsem definovala důraz na multilateralistické jednání, kooperaci, spolupráci a obnovu vztahů v mezinárodním prostředí, kritika války a využití vojenské síly k šíření demokracie.

Principy neokonzervatismu se promítly v Bushově administrativě na případu Afghánistánu i Iráku. Co se Afghánistánu týče, nejvíce zde spatřuji prvky změna režimu, šíření demokracie a použití vojenské síly. George W. Bush kladl velký důraz na armádu a vyzdvihoval její postavení. Navíc měla posloužit i k tomu, aby byla v Afghánistánu pomocí vojenské síly nastolena demokracie. Unilateralistické jednání ze strany USA spatřuji v případě Afghánistánu, byť v menší míře. Pro tuto invazi dostala USA souhlas od většiny států OSN a

od mezinárodních organizací, jako například od NATO. Nicméně vojenskou pomoc a podporu od ostatních států odmítla. Nakonec však v Afghánistánu sama nezasahovala. Již zde lze tedy spatřovat unilateralistické tendence ze strany USA. S tímto principem souvisí i odklon od multilateralistického jednání a mezinárodní spolupráce, který zde taky není patrný ve velké míře. Na případu Iráku lze na druhou stranu velmi dobře spatřovat všechny výše uvedené principy neokonzervatismu. Velký důraz na unilateralistické jednání, kdy George W. Bush nebral v potaz rozhodnutí a nesouhlas několika států světa a mezinárodních institucí s vojenskou intervencí v Iráku. S tím souvisí i odklon od mezinárodních institucí. Na případu Iráku lze velice dobře spatřovat i další princip neokonzervatismu, kterým je šíření demokracie, změna režimu a použití vojenské síly. Jedním z hlavních cílů George W. Bushe v Iráku bylo svržení tamního režimu a nastolení demokratických hodnot. To vše za pomoci vojenské síly. I v tomto případě lze spatřovat další z principů neokonzervatismu, kterým je pozice hegemonního postavení USA. Svým unilateralistickým jednáním v Iráku George W. Bush dával zbytku světa najevo pozici hegemonu USA.

Zahraniční politika Baracka Obamy v oblasti Afghánistánu a Iráku je charakteristická odlišnými prvky. Obamova administrativa byla ovlivněna liberalismem a na základě toho lze v jeho politice vůči vybraným zemím spatřovat prvky liberalismu. Stejně jako u jeho předchůdce, i v případě Baracka Obamy neshledávám všechny definované prvky liberalismu v Afghánistánu ve stejně velké míře jako v Iráku. Obama byl kritikem války a vojenských intervencí za účelem šíření demokracie. Nicméně vojska USA z Afghánistánu nestáhl. Na druhou stranu lze spatřovat velký důraz na mezinárodní spolupráci v řešení tohoto konfliktu a na upřednostňování multilateralistického jednání. Avšak Obamova administrativa v Iráku už obsahovala všechny mnou definované principy liberalismu. Od samého počátku kritizoval vojenskou intervenci v Iráku a válku, kterou zde začal jeho předchůdce. Kriticky se stavil i k myšlence šíření demokracie za použití vojenské síly. Místo toho upřednostňoval šíření demokracie za podpory irácké vlády a tamějších institucí. Nejvíce zde však spatřuji důraz na multilateralistické jednání a kritika unilateralismu. Pro Baracka Obamu byla velice důležitá obnova vztahů se spojenci a následná spolupráci při řešení konfliktu v Iráku. Zejména kladl důraz na obnovu s Evropskými státy.

Na základě této komparace je zřejmé, že George W. Bush byl silně ovlivněn neokonzervatismem a principy tohoto proudu se promítly v jeho zahraniční politice. V Afghánistánu se sice promítly všechny principy, ale některé ne zcela, zatímco v případě Iráku spatřujeme všechny principy neokonzervatismu, které jsem charakterizovala. Na druhou

stranu následný prezident USA Barack Obama byl ovlivněn liberalismem. Principy liberalismu opět spatřuji více v zahraniční politice USA vůči Iráku, ale jsou viditelné i v případě Afghánistánu.

Seznam použité literatury

Monografie:

Barša, Pavel. 2003. *Hodina impéria*. Brno: Masarykova univerzita v Brně

Doyle, W. Michael. 2012. *Liberalism and foreign policy*. In: Smith, Steve a Hadfield, Amelia a Dunne, Time. *Foreign policy: theories, actors, cases* [online]. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, s. 54-78. Dostupné na: https://books.google.cz/books?id=niSmwgGX5V8C&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

(cit. 18. 3. 2019)

Eichler, Jan. 2010. „Bezpečnostní a strategická kultura USA v letech 2001–2008.“ In: Mezinárodní vztahy. No 2. s. 47-70. Dostupné na: <https://goo.gl/xyOY36> (cit. 29. 4. 2019)

Hoder, Lukáš. „Architekti Bushovy doktríny: Vliv neokonzervativců na vytváření zahraničněpolitické strategie George W. Bushe“. In: Mezinárodní vztahy. No. 2. s. 25-43. [online]. Dostupné na: <https://goo.gl/ms10Fd> (cit. 2. 5. 2019)

Hoffman, Timothy. 2015. „Realism in Action: Obama's Foreign Policy in Afghanistan.“ Political Analysis [online]. 2015, 16(6) Dostupné z: <https://goo.gl/i4jK1W> (cit. 28. 5. 2019)

Hynek, Nik a Eichler, Jan a Majerník, Lubomír. 2012. *Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy*. Praha: ÚMV

Kozák, Kryštof. 2009. *Zahraniční politika USA na začátku 21. století*. Praha: AMO

Keegan, John. 2006. *Válka v Iráku*. Praha: Beta-Dobrovský; Ševčík

Nye, Joseph S. Jr. 2002. „The Paradox of America Power“. Oxford University Press. [online]. Dostupné na: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=PwxcT-kBTmcC&oi=fnd&pg=PR7&dq=joseph+nye+&ots=s6fmmLlqx1&sig=TfgPxXh39VtnFSszUwasP5Hvpfo&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (cit. 25. 4. 2019)

Odborné články:

Doyle, W. Michael a Recchia, Stefano. 2011. *Liberalism In International Relations*. Publikováno v: Bertrand Badie, Dirk-Berg Schlosser, and Leonardo Morlino, eds., *International Encyclopedia of Political Science*. Los Angeles: Sage. Dostupné na: http://www.stefanorecchia.net/1/137/resources/publication_1040_1.pdf (cit. 19. 3. 2019)

Dumbrell, John. 2008. *The neoconservative roots of the war in Iraq*. In: Intelligence and national security policymaking on Iraq : British and American perspectives. [online]. Manchester: Manchester University Press, s. 19-39. <http://dro.dur.ac.uk/5599/1/5599.pdf> (cit. 19. 3. 2019)

Eichler, Jan. 2013. „Priority pro 21. století: Bezpečnostní strategie USA po roce 2008“. In: Vojenské rozhledy. [online]. Dostupné na: <http://vojenskerozhledy.cz/kategorie/priority-pro-21-stoleti-bezpecnostni-strategie-usa-po-roce-2008> (cit. 2. 5. 2019)

Fukuyama, Francis. 2006. *After Neoconservatism*. In: The New York Times. [online]. Dostupné na: <https://zfacts.com/metaPage/lib/Fukuyama-2006-After-Neoconservatism.pdf> (cit. 17. 3. 2019)

Kagan, Robert a Kristol, William. 2001. „The Right War“. In: The Weekly Standart.[online]. Dostupné na: <https://www.weeklystandard.com/robert-kagan-and-william-kristol/the-right-war#!> (cit. 25. 4. 2019)

- Kant, Immanuel. 1795. *O věčném míru*. [online]. Dostupné na:
https://is.muni.cz/el/1421/podzim2017/VIKBB61/um/K-vecnemu-miru_-O-obecnem-rceni.pdf (cit. 19. 3. 2019)
- Keohane, O. Robert. 1984. „*After Hegemony*“. [online]. Dostupné na:
https://www.researchgate.net/profile/Robert_Keohane/publication/243721473_After_Hegemony_Cooperation_and_Discord_in_World_Political_Economy/links/0deec534daffad039b000000.pdf (cit. 25. 4. 2019)
- Keohane, O. Robert. 1988. *International Institutions: Two Approaches*. In: *International Studies Quarterly*, Vol. 32, No. 4. [online]. s. 379 – 396. Dostupné na:
https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/161137/mod_resource/content/1/Keohane%201988%20-%20International%20Institutions%20-%20two%20approaches.pdf (cit. 18. 3. 2019)
- Krauthammer, Charles. 2004. *Democratic realism*. [online]. Dostupné na:
<https://www.aei.org/publication/democratic-realism/print/> (cit. 16. 3. 2019)
- Krauthammer, Charles. 1990/1991. *The Unipolar Moment*. In: *Foreign Affairs*, Vol. 70, No. 1, America and the World. [online]. s. 23-33. Dostupné na: <http://users.metu.edu.tr/utuba/Krauthammer.pdf> (cit. 25. 3. 2019)
- Kristol, William a Kagan, Robert. 2004. *Towards a Neo-Reaganite Foreign Policy*. [online]. s. 18-24. Dostupné na: <http://files.janjires.webnode.cz/200000085-b2915b38b9/William%20Kristol,%20Robert%20Kagan.pdf> (cit. 10. 3. 2019)
- Soltani, Fakhreddin a Yusoff, Mohammad Agus. 2013. „*Neo-Conservatism in Foreign Policy of the United States*“. In: *Research Journal of International Studies*. No. 25. [online]. Dostupné na: <https://goo.gl/ICNDu7> (cit. 27. 5. 2019)
- Wohlforth, William C. 1999. „*The Stability of a Unipolar World, International Security*“ Vol. 24, No. 1. Summer. [online]. s. 5–41. Dostupné na:
<https://www.belfercenter.org/sites/default/files/files/publication/wohlforthvol24no1.pdf> (cit. 19. 3. 2019)
- Internetové zdroje:
- L.V.Gorka, Sebestyén. 2006. „*Aplikace článku 5: po pěti letech*“. NATO Review. [online]. Dostupné na:
<https://www.nato.int/DOCU/review/2006/issue2/czech/art1.html> (26. 4. 2019)
- Odrejscsák, Róbert. 2009. „*American Foreign and Security Policy under Barack Obama: chase and continuity*“. CENAA. Dostupné na: <http://www.cenaa.org/data/databaza/Ondrejscak-pdf1.pdf> (cit. 18.2.2019)
- The White House Washington. 2010. „*National Security Strategy*.“ [online]. Dostupné na:
<http://nssarchive.us/NSSR/2010.pdf> (cit. 2. 5. 2019)
- The White Washington House. 2002. *The National Security Strategy of the United States of America*. [online]. Dostupné na: <http://nssarchive.us/NSSR/2002.pdf> (cit. 19. 3. 2019)
- Články v novinách a časopisech:
- BBC News. 2003. „*Outrage at 'old Europe' remarks*“. [online]. Dostupné na:
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2687403.stm> (cit. 28. 5. 2019)
- Garamone, Jim. 2015. „*Obama Stresses Whole-of-Government Approach in U.N. Speech*“. In: US Department of Defense. [online]. Dostupné na:
<https://dod.defense.gov/News/Article/Article/620807/obama-stresses-whole-of-government-approach-in-un-speech/> (cit. 2. 5. 2019)

- Hendrickson, David C. a Tucker, Robert W. 2005. „*The Freedom Crusade*“. In: The National Interest. [online]. Dostupné na: <https://nationalinterest.org/article/the-freedom-crusade-1091> (25. 4. 2019)
- Hoder, Lukáš. 2006. „*První generace amerických neokonzervativců: mezi konzervativci a liberály*.“ Politologický časopis. s. 181-199. [online]. Dostupné na: http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/2006/2/Polcas_2006_2_pp_181_199.pdf (cit. 25. 4. 2019)
- Jiráček, Luděk. 2015. „*Zahraniční politika Baracka Obamy*“. In: *cevro.cz*. No. 13. [online]. Dostupné na: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctrnacni-deniky/2015/14denik_13_2015.pdf (cit 1. 5. 2019)
- Landrel, Mark. 2016. „*Obama Says He Will Keep More Troops in Afghanistan Than Planned*“. In: The New York Times. [online]. Dostupné na: <https://www.nytimes.com/2016/07/07/world/asia/obama-afghanistan-troops.html> (cit. 27. 5. 2019)
- Loi, Stefano. 2015. „*Obama's military legacy (II): Iraq and Afghanistan*“. In: Changing World. [online]. Dostupné na: <https://blog.cei.iscte-iul.pt/obamas-military-legacy-ii-iraq-and-afghanistan/> (cit. 2. 5. 2019)
- Obama, Barack. 2007. „*Renewing American Leadership*“. In: Foreign Affairs. Published by: Council on Foreign Relations. Dostupné na: <http://users.metu.edu.tr/utuba/Obama.pdf> (cit. 2. 5. 2019)
- The New York Times. 2008. „*Obama's Remarks on Iraq and Afghanistan*“. [online]. Dostupné na: <https://www.nytimes.com/2008/07/15/us/politics/15text-obama.html> (cit. 28. 5. 2019)
- Vilímek, Petr. 2007. „*Odkud se vzali američtí neokonzervativci*“. In: *Euporta.cz*. c Dostupné na: <https://www.euportal.cz/Articles/1798-odkud-se-vzali-americti-neokonzervativci-.aspx> (cit. 12. 4. 2019)
- Projevy:
- Bush, George W. 2003. „*President Bush Addresses the Nation*“. In: The White House. [online]. Dostupné na: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/03/20030319-17.html> (cit. 2. 5. 2019)
- Obama, Barack. 2009. „*Remarks by the President on a New Beginning*“. In: The White House. [online]. Dostupné na: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-cairo-university-6-04-09> (cit. 2. 5. 2019)
- United States Capitol, Washington D.C. 2001. The White House. President George W. Bush. [online]. Dostupné na: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html> (25. 4. 2019)